

EMPORI

== REVISTA CATALANA MENSUAL ==

Any II

Administració: Carrer de Méndez Núñez, 3 y 5, Barcelona.

Núm. 9

SUMARI

E. Moliné y Brasés	Elogi d'En Ferràn Alsina.
A. Ras.. .. .	Primer Congrés Català d'Economia.
Joan Alcover.. .. .	L'hoste.
Joseph Carner	De l'acció dels poetes a Catalunya.
Vicens M. de Gibert.. .. .	L'Orfeó Català.
J. M. Pellicer de Dou y Pagès.. .. .	A Adonis mort. (Idili XXX de Theòcrit).
Joseph M. ^a Tallada	Teòrichs y pràctichs.
Fèlix Griera	Qüestió agrària.
Maria Antònia Salvà	Les margarides.
J. M. Bassols y Iglesias	Sobre 'l Poeta de Weimar.
B. Cunill	L'ensenyança a Alemanya.

COSES ASSENYALADES

Pel centenari del Rei En Jaume, per *Llorenç Riber y Campins*, *pore*.
Els mestres Cantaires de Nuremberg, al Liceu - *Orfeó Català*, per *G*.
La Campana submergida, per *O*.

LLIBRES

La caiguda, novela de Felip Palma.
Glosades, per l'Amo Antoni Vicens Santandreu de Son Garbeta.
La tasca social de l'Higiene, conferencia del Dr. Queraltó, per *F. Sitjà y Pineda*.

DIETARI DE CULTURA CATALANA

Conferències.—Concerts.—Teatre.—Bibliografia.
De fora Catalunya.—Literatura.



UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

FAYANS CATALÀ

PARFUMERIE AUX FLEURS

SANTIAGO SEGURA (S. en C.)

Corts, 515. BARCELONA. ——— Sucursal: Major, 13. GRACIA.

Reproduccions de Museus + Vidres
Objectes d'art + Terres cuites
Ceràmica + Porcellanes, etz., etz.

Plaques angleses CADETT

— Nova emulsió ROYAL STANDARD —

Les millors y més sol·licitades plaques del món per ses condicions de
Rapidesa + Transparencia + Vigor + Finura de gra
Homogenitat + Resistencia al vel + Inalterabilitat

REPRESENTACIÓ ESCLUSIVA
PER ESPANYA

FERNANDEZ Y CARBONELL

Cosmos Fotográfico: Rambla Canaletes, núm. 1
BARCELONA

~ Proximament aparició del nou catàlech il·lustrat. ~

EMPORI

MARÇ DE 1908

ANY II : NUM. 9

Elogi d'En Ferràn Alsina

L'amistat que sempre m'havia unit ab aquest home extraordinari avui me posa la ploma als dits pera fixar en traços incorrectes y desdibuxats sa silueta espiritual ara que la corpòria acaba d'esvahir-se del tot y pera sempre. Feia temps que la mort el modelava a son albir aquell cos farreny de testa altiva, mentres l'esperit, sense decaure en forces, anava decantant-se desde la palestra infatigable del treball y la tensió nerviosa de l'etern discutir y abominar *pro patria*, fins a les serenors inmo-bles de l'especulació científica desinteresada, abstretal...

Jo havia distingit en sa vida aquestos tres períodes que marquen una ascencional evolució, y en tots ells l'havia contemplat superior al nivell comú dels homens, no en maduresa de seny, sinó en caràcter y energia. Y era més aviat fantasista que pacient constructor; fins tenia molt de poeta; ell que no podia sufrir una poesia, y sense ser un gran geni ni talent superior, fou un impulsu ab intuicions genials.

He dit qu'en ma llarga coneixença li havia reparat tres fases interessants, y més que a escorcollar sa biografia bastant accidentada, me limitaré a evocar-les conjuntament,

fent treball de meditació retrospectiva; serà recort d'impressions més que de fets.

Per primera vegada vegí l'Alsina en les sales del *Centre Català* aont hi concorriem, encara mitg esporugits, els socis del novell *Centre Escolar Catalanista*, no molts en nombre ni de gaire esperit, llevat dels tres o quatre que portaven la batuta. Erem els concurrents més constants de les vetllades y conferències que allí 's donaven en la que's feia imprescindible sentir-hi la paraula d'En Valentí Almirall.

Un jove desconegut, vestit modestament, encara que ab pulcritut senyorívola, y calçat ab espardenyes, aparegué un dia per aquelles sales, fent sentir ben aviat sa paraula d'accents vibrants fins a la afectació. Predicava més que no discutia departidament, y alsava 'l tò sempre que una observació del interventor li donava motiu pera llensar-se a la oració arrencada que solia ser de diatriba contra l'Estat, contra sos man-gonejadors, y per últim contra 'ls catalans que faltaven a sos devers de civisme. De la conversa de tauleta de cafè passà ben aviat a la tribuna de la casa, y allí sense consideracions ni respectes, recordo que 'ns feu dues conferències ab el títol *lo que haria*

de ser lo Centre Català; com se suposa era una pedra, potser la primera, que 's llensava contra l'obra de l'Almirall; aquest ne guardà l'odi tota sa vida. ¿Quina devia ser la causa de la topada d'aquells dos temperaments superiors? Si 'n diguessem gelosia semblaria que ab una sola paraula negàvem el sentit noblement intencionat de les campanyes que tots dos separadament sostingueren, y no obstant hi havia molt d'aquesta gelosia, que segons les frases populars, fa incompatibles dos galls en un galliner o dos pardals dalt d'una espiga. Més també hi havia incompatibilitat d'humors. L'Almirall era advocat lluidíssim y sabia teoritzar ses actituds polítiques, l'Alsina com a fill del trevall (son pare, home rígit, fou fabricant, y l'havia obligat a una pràctica penosa, corrent per Europa tot guanyant-se la vida) era pràctich, aborria les subtileses més o menys aparents dels lletrats y dels polítichs; no volia intermedis vistosos entre 'l pensament y l'acció. Y l'Alsina al fer-se la primera excissió del catalanisme, seguí als elements protestants, deixant casi desamparat al gran lluitador, al gran difinidor, víctima en primer lloch de son caràcter poch dúctil que l'havia anat isolant d'una munió avans tota adicta. En la nova societat *Lliga de Catalunya* se creà al entorn de l'Alsina el nucli dels més agosarats en la discussió, la propaganda y l'acció. Quan ell arribava, casi cada dia, a la hora del cafè *s'obria la sessió* y li venia a flor de llavi la filípica d'actualitat; sempre atacava tot parlant acompanyadament, modulant ab netedat les paraules, salpicades d'algunes increpacions més vives, y sovint acompanyades de gestes amenaçants. Ell era 'l geni de l'acció. Quan se projectava quelcom ja volia que fos executat... Un dia, jo recordo ab fruició aquest incident que pinta l'home, sortí a fer tot sol una excursió de propaganda pel nord d'Espanya; son intent era d'establir nuclis nacionalistes en aquelles regions en les que ja s'havien donat algunes senyals d'adhesió ab idea que 'ls catalans hem sostingut casi exclusivament. Com érem en l'època dels *cuatro locos* a Catalunya, aont no obstant la

nova idea ja comptava ab una prempsa ben vistosa y ab multitud de centres y lligues, no cal dir que a les dites províncies, per més septentrionals que fossen, los *cuatro* no arribaven numericameut a aquesta quantitat. No obstant, l'Alsina home de fè y d'ideal, al retornar de son viatge ens explicà en una sessió memorable 'l resultat de sa propaganda. A judicar per ses paraules, tot el nord d'Espanya estava en plena conflagració regionalista; sí; perquè a Bilbao parlà ab en Sagarminaga, a Astúries ab un que també era dels nostres, y a Galícia ab tres o quatre més, amichs d'En Murguia.

L'Alsina era un treballador; son culte al treball era la síntesis de totes ses aficions, y aquest culte creà son caràcter pràctich a l'inglesa, sa força de voluntat, sa constància. Ell com Sever, l'emperador romà, desde son llit de mort també hauria dit a sos soldats: *laboremus*. Per això desde sa infantesa fins sa darrera hora estigué en febrosa activitat; en sa primera volada anà a la guerra civil, y després feu un peregrinatge per moltes fàbriques fins a trobar en la del patrici don Eusebi Güell un lloch avinent pera desenrotllar ses ànsies d'acció milloradora, sa pruhija de perfecció a la que 's endreçava ab negit. Estimava la societat (conjunt d'homens mancomunats) fins al punt d'exigir sempre 'l sacrifici de l'individu per ella. Per això era catalanista (amant de la societat catalana) y per això era inexorable ab sos subordinats en el compliment del dever, lo qual li havia produït odis mortals, sèries amenaces y atentats de mort. En cambi, mireu com dut per aquesta abnegació pel prohisme (en quant representa un conjunt social) sab obrar el bé a dojo. Veieu com se fundà l'any 1881 la *Cooperativa de Roda*, la primera y millor de tota Espanya. Ho diré ab la vaguetat d'una cosa explicada fa temps y no per ell. Els treballadors de l'única fàbrica de Roda estaven en vaga sense esperances d'avenir-se ab els amos, y com feia dies que durava la resistència, la misèria s'anava apoderant d'ells, y ja 's reparaven símptomes de capitulació ofegats per les amenaces dels recalcitrans. En aquella

ocasió se presenta a Roda un trevallador qui 's fa explicar el motiu d'aquella mortal agúnia, y corre pels grupos dels vaguistes dient-los-hi: «minyons, aquesta tarde veniu tots a la plaça, qu'hem de parlar». Intrigats hi van tots, y aquell trevallador sobrevingut, l'Alsina, escambellant-se en mitg d'ells, els explica ab paraula serena qu'ell té 'l remei del seu mal, y aquest remei es la constitució d'una cooperativa. Ells no se 'l creien, rodaven el cap ab desconfiança; ¿com era possible que trobant-se tant escurats de recursos, poguessin arribar a ser *amos*? Mes el miracle va fer-se. L'un aportà a la nova fàbrica un teler vell, l'altre oferí per local un pati de casa seva, y tots plegats feren per tot capital, depositat en la gorra que passà de mà en mà, noranta y tantes pessetes ab les que 's comprà primera matèria pera comensar a produir. Avui la *Cooperativa del Ter* es un model de fàbriques pròsperes y ben administrades. L'Alsina feu el miracle.

Campanyes polítiques com les que la «Lliga de Catalunya» feu durant la presidència de l'Alsina, en les que s'hi veia el seu sagell personal, com són principalment, la de forta oposició a l'Ajuntament de Barcelona per immoralitats administratives, y la que 's proposava constituir un nou cos municipal de moralitat garantida (primera gestió del catalanisme) aquestes campanyes y les altres posteriors ab sos companys de la *Lliga de productors*, foren simultànies ab sa doble direcció de la Cooperativa y de la fàbrica Güell y ab sos constants estudis físichs y mecànichs en busca de noves patents que perfeccionaven la fabricació.

Aleshores aquell home era robust, entossudit, altiu; semblava trevallat en les fornals nort-americanes per els grans forjadors de caràcters. Aquesta tensió, aquest treball excessiu produí la caiguda. Ell no volia entendre que l'home no es una màquina que 's renova ab adobs y recambis, y vingué 'l daltabaix irreparable; la màquina no havia pogut resistir més temps la pressió de l'esperit, sempre actiu, sempre ardent. Caigué lluny de nosaltres en un de sos periòdichs viatges estiuenchs per Europa, y sos amichs

ja 'l daven per mort; el despediem mentalment y 'l retrèiem en les nostres converses com a un desaparegut de la terra. Mes no s'apagà 'l foch; bastà una brasa del vell caliu pera que 's tornés a encendre.

La nova flama era més suau y purificadora. Consagrà sa nova vida a la ciència, potser perquè sentia perdudes ses velles energies de polítich radical, y anà desenrotllant en sa residència ermitana de Collsacabra la nova idea, frisant perquè no vingués la mort avans d'acabar sa tasca. Desde allí y després desde les altures vehines de la nostra ciutat, se posà en comunicació ab els físichs més notables del món als qui pogué oferí per últim son evangeli científich.

L'esperit era viu y la carn malalta; y com més anava avensant en son treball d'exploració de les lleis físiques, el seu cos queia tot aplomat a complir la fatalíssima llei de gravetat de la vida. Abstret ab sa troballa de l'intervenció de la substància etèrica de les partícules ponderables pera posar-les en moviment ajudada de tres factors: acort de períodes, diferència d'energies, y diversitat de formes, ell no veia que l'intrusa s'havia aposentat tant com ell meteix en son elegant xalet-laboratori *Mentora* del cim del Tibidabo, y que ¡ai! potser després d'haver-li donat sa freda besada en un dia tranquil, sossegat, com el semblant meteix de l'Alsina al rebre-la, també entalarà potser pera que mai més funcionin aquell centenar d'aparells qu'es ben possible no trobin qui tingui la fè de son instalador o inventor, y quedi sa gran ilusió arxivada en aquell xalet donat a Barcelona, etiquetada com un esforç imcomprens o desviat d'un visionari. L'Alsina no podia morir-se sense deixar continuadors de sa obra científica. Si ell no s'ha format els deixebles ¿d'aont sortirà els continuadors?

Heusaquí les impressions sugerides a correcció del recort d'aquest home extraordinari. Mes la meva torpesa no sab donà 'l degut relleu a l'evocació. Y acabo consignat els dos datos d'estricta biografia: nasqué el 16 de Febrer de 1853; morí el 3 de Febrer de 1908. Y després: *Al cel sia.*

E. MOLINÉ Y BRASÉS

Primer Congrés Català d'Economia

AQUESTA iniciativa de la Societat d'Estudis Econòmichs va prenent còs poch a poch. Coincidint ab les festes que s'organisen per la primavera d'enguany, tindrà lloch a Barcelona el primer Congrés econòmich català.

Es una necessitat urgent la de plantejar científicament els grossos problemes que ja la realitat ens planteja en la pràctica. Perquè ab les qüestions econòmiques succeeix això: podem inhibir el cervell, la intel·ligència; però no podem escapar a llurs conseqüències. Fins ara sembla que 'ls catalans no ens hem preocupat d'aquesta marina subvencionada qui beneficia 'l ports y comerciants estrangers; d'aquesta anarquia en els pagaments qui ofega l'indústria; d'aquèts crèdits personals ab els quals el Banch d'Espanya manté una circulació de bitllets desproporcionada ab el tràfec nacional; d'aquesta moneda falsa que cada dia cambia de valor, però que pert sempre un tant per cent intolerable; d'aquest procediment curialesch que serveix de protecció a la mala fe y entrebanca 'l comers honrat; d'aquesta desorganització social que deixa al pagès y 'l obrer sense vincles de cap mena que 'ls lliguin al terror nadiu Mes sobtadament arribarà un moment en que Catalunya 's trobarà devant d'una munió de problemes. Aviat comensarà 'l poble català a fruir d'una mena de «self-government». Caldrà aleshores organitzar una Hisenda, crear una Administració. Y això serà no més que 'l primer pas per anar fonamentant tota una organització econòmica y social que sigui la base del futur desenrotll de nostra nacionalitat. D'aquesta imperiositat de les circumstàncies no serà possible

inhibir-se 'n. O s'ha de satisfer, o Catalunya serà presa de dissensions internes, y 's tornarà a esborrar sa personalitat.

Convé, donchs, formular aquèts problemes, plantejar-los ab serenitat, cercar ab temps y fredament les solucions. Veus aquí la rahó del Congrés.

* * *

Dos elements dirigeixen la evolució econòmica, d'un poble: l'orientació de l'opinió y 'ls tècnichs. Però 'l primer element, l'orientació col·lectiva, la mentalitat de les masses, es molt més important que 'l segon. Si no existeix una orientació econòmica el tècnich no troba ambient, resulta un intrús, li manca vida; mai pot realitzar els seus ideals. Molt sovint ni es possible la existència del economista. Un dilettantisme de cafè usurpa de vegades la funció del tècnich, y el triomf d'una imbècil rutina posa 'l país en mans de l'estranger.

Mes quan un poble té ben marcada sa orientació, 'l tècnich esdevé alhora una necessitat y un instrument profitós. Les lluites de Catalunya en favor del proteccionisme ne són un magnífich exemple.

Cal, avans que tot, suscitar la sana orientació econòmica. Estem en relació ab les qüestions qui afecten al nostre benestar individual y col·lectiu, com adormits. Sortir d'aquest estat de còp y volta, per fixar tot un programa econòmich, es una tasca molt difícil, y que, segurament, no s'assolirà en un sol Congrés. Mes sa pretensió no es pas tant gran. L'èxit del Congrés serà prou positiu si consegueix senyalar un punt de partida per emprendre 'l camí cap a les solu-

cions concretes, definides, qui formin un programa. El temps s'encarregarà d'anar elaborant una orientació y d'infiltrar-la fins a les entranyes de nostra societat. Ab aquesta orientació s'aniràn formulant solucions susceptibles d'incorporar-se a la realitat. Y aixís se farà un programa viu, que creixerà a mida de nostres necessitats y de nostre cultura, aixamplant-se segons la oportunitat de cada moment.

* * *

El Congrés deu cercar aquest èxit. Y si 'l cerca, crech que 'l lograrà. Perquè certes qüestions—y les que plantejarà 'l Congrés son d'aital mena—, son com aquells fantasmes de qu'ens parlen els poetes: l'astròlech pot donà-ls-hi formes tangibles, però un còp apareguts ja no li es possible fer-los desaparèixer.

Hi hà idees ab virtualitat pròpia que si 's llencen a la circulació adquireixen una vida

independent. Potser trigaràn més o menys en assolir la efectivitat de l'acció, però elles fan llur camí. Y quan arriba 'l dia llur, esdevenen acció y 's tradueixen en fets.

En el qüestionari del Congrés s'han format una pila de problemes que 'l temps no podrà esborrar mai de la memòria dels qui els preguin en consideració. Ells sols, per si mateixos, inquietaràn molts cervells y desvetllaràn molts esperits. Y per afrontar la grossa responsabilitat d'escampar semblant llevor, s'ha fet una crida a tots els catalans. Tothom ha pogut intervenir en la redacció del qüestionari.

Are esperem el resultat: sigui o no sigui sorollós l'èxit immediat, jo tinch una confiança robusta en els efectes llunyans del primer Congrés Català d'Economia.

A. RAS

S'hoste

(Elegida a un dinar dedicat a Ruben Dario)

*Ha vingut un home intensament pàlit
que la dolsa lira punteja per joch.
A terra hivernenca porta un alè càlit,
porta un alè jove del país del foch.*

*Son nom ens desperta ab la resonansa
d'un eco de címbal o gall matiner,
o la punta fina d'un ferre de llansa
que toca un broquer.*

*Es com una pluja que refresca l'arbre
de la poesia, nou Pigmalíó
que torna a la ninfa d'entranyes de marbre
moviment y vida y palpitació.*

*Liba la dolcesa més fonda y coral
qu'en la flor deixaren distretes abelles;
quan passa, les roses tornen més vermelles
y'l brolladó canta més solemniàl.
Ell sab trobà perles en l'interiò
de la dissortada serventa del vici;
ell veu passà l'ombra de la tentació
p'el front de la verge que porta silici,
com veu en el claustre els sants y la torre,
mirant-se en el místich estany adormit
hon l'ànech, qu'encalsa la famella, esborra
l'imatge serena dels sants de granit.*

*Cavalca en el ritme com un Don Quixot,
de l'antiga musa millora la dot,
p'el cel de les nues soledats manxegues
polen de la flora tropical difón;
y vessa d'estrofes com ànfores gregues,
escuma de totes les corrents del món.*

*Va d'un món a l'altre, canviant donatius,
com un mercader que travessa el pèlach;
ens dú grans lluernes com diamants vius,
y a criar amolla p'els agres nadius
cigales sonores del grech arxipèlach.*

*Passa com el cóndor de l'altre hemisferi,
que un vent oceànic a Roma trasporta,
y entre les ruïnes se posa ab misteri
a covar els ous de l'àguila morta.
Es com un heretge de sanch juliana
que sent en les venes la febre pagana;
vas de transparenta
lluminositat,
hon de nou se bada la flor opulenta
d'un món apagat.*

*N'hi hà que'l condemnen, y llur veredicta
aquella terrible sentència recorda
dels ephors d'Esparta punint el delicta
d'afegir a la lira la sèptima corda.
¡Oh bell entusiasme dels dies antichs!
¡Oh divina flama! Si en el fons es una,
¿què hi fa que 's bifurqui, alsant a quiscuna
de les dues bandes clamors inimichs?
¿Què hi fa si es frisansa d'avenir o culte
de la tradició?
Avui se renova l'antiga passió;
benhaja el poeta qu'encén el tumulte!*

*Ara aquí veu l'ona
que bat els esculls.
Si la gent, quan passa, el mira a n'els ulls,
jo sé lo que pensa y lo que ambiciona.
L'illa hon reposa del pelegrinatge,
ja 'l coneix per mestre de la poesia,
y espera la glòria de fruir sa imatge
dintre del mirall de sa fantasia.*

JOAN ALCOVER Y MASPONS

De l'acció dels poetes a Catalunya

EN tota la campanya política catalanista se prodiguen als poetes mots de lloança y de gratitut. Es afirmació incontrovertida la de que fou 'l verb poètic qui tornà la gent catalana en sabidora del seu poder de recomençament. Tot estava encara en tenebres, tot ho omplia 'l tumulte ressonant de les aigües informes, y la paraula convertí paulatinament el caos en ordre, en consciència, en claretat de camins y d'horitzons. Per això es que en meetings y articles polítics se fa l'elogi dels Jochs Florals de Barcelona. No res menys, avui que ja s'creuen posades, (Deu sab ab quin trevall) les primeres fites en tots els ordres de la constitució genuina de Catalunya, sonen per cí per llà algunes veus autorisades deplorant que creixin sens treva les llegendes poetisants. — Es arribat el temps — diuen — de l'organització integral. De la visió cal passar a la realització. Els poetes ja cumpliren llur dever deixondint el nostre poble d'una sòn secular. Es indubtable que 'ls paissos tenen èpoques primitives en les quals, com tot es naixent, tot s'espressa en la forma intuitiva poètica; el cantor, qui passa per un déu, en un poema 'ns dona la liturgia, ab uns proverbis ens ensenya higiene, ab sos himnes encoratja a la lluita, y fa subtil ab ses rondalles l'imaginació popular. Es que aleshores els homens incapaços de complexitat y de reflexió necessiten que 'ls mení una impulsó simbòlica, adornada ab prestigis supersticiosos. Però esdevé que un temps les llevors heterogènies que la poesia ha anat espargint damunt la terra fresca d'un poble incipient, germinen; y tantost un aura benigna modula, passant per les tiges naixentes, un sò tenuíssim de complacència,

es hora de que la Poesia, somrient de veure la seua obra assegurada, fongui la seua incorporà essència en les blavors del cel com una graciosa calitja matinera. Nosaltres ens recordarem sempre d'ella. Nosaltres li dedicarem un mot de galania en els nostres meetings y articles de propaganda.

Admetem que 'l poeta, en la fundació, que ell du a terme, de les societats (perquè aquesta fundació ja es de tots reconegut que se li dèu) vingui a esser quelcom ben semblant a un eminent filàntrop qui s'valgui d'impostures per dissimular son béfet. Admetem encara que la poesia sigui afer d'èpoques primitives, y que 'ls homens, temps a venir, ocupats en la decidida y seriosa tasca de complexitat social no necessitin ja faules de mainadera; admetem que vingui una hora en que 'l somni perjudiqui l'èxit, en que l'ideal s'oposi a l'acció. Però de totes maneres convé considerar si es que hem sortit totalment de l'infantesa, per tal que si 'ns hi trobessim encara, indubtablement una brusca cessació del impuls poètic passaria com una ventada gelina damunt d'una horta en flor, despullant els arbres a un meteix temps de la bellesa inefable y del cabal venidor dels temps promesos.

Perquè heusaquí una cosa que es innegable; en la nostra lluita intel·lectual contra 'l monopoli castellà dels destins d'Espanya, 'ns hem vist precisats a improvisar una universitat de civilització en contra d'un altra secularment acreditada, y això s'hagut de fer ab tanta pressa, y en un principi per tant poca gent, y sempre ab tanta escassetat de medis, (perquè calia recórrer per establir nostra cultura *sediciosa* a una onerosíssima contribució voluntària) que gran

sort hem tingut de que una espantosa decadència hagués convertit en ombres si fa o no fa totes les institucions de la vida espanyola, perquè d'altra manera no haurien mai reeixit les nostres, les quals, havent nascut dèbils y fet además la creixença en poch temps, tenien tot el dret d'esser gairebé fantàstiques.

Tot honor, tota glòria a n'aquells estrenuus capdevaners, qui donaren les primeres passes, qui afressaren les primeres vies! Tot honor, tota glòria an aquests noms, qui esdevindràn llegendaris, dels il·luminats qui trobant-se en el desert y peregrinant ab fe vivíssima, cregueren manta vegada haver trobat la terra promesa en allò que no era sinó un enganyós miratge, quelcom que se fonia desseguida devant dels ulls com per provar la constancia de la ardidosa llur! Encara que aquests venerables predecessors haguessin errat, haguessin seguit falsa via, sempre 'ns havien tramès la deixa sacrosanta de la fe qui 'ls empenyia endavant, d'una fe pairal qui s'encadena com els esforços de les generacions, com les estrofes d'un sol poema. Jo no crech que com vol la egoista ferocitat niestzchiana deixem els nostres morts per enterrar si es que encara hem de fer camí; jo demano al contrari lletres d'or y garlandes natives per les seues tombes; però estich convençut al mateix temps de que som encara en l'època primitiva del nostre poble, y que 'l nostre dever dinàmich es més intens que mai, y que tots els qui vulguin isolar-se en un castell dogmàtich, al cap de cinch anys seràn anacrònichs y oblidats, y, en els seus paratges ombrívols no podràn donar a son esperit cap més nodriment que la pols lamentable d'aquells sistemes, d'aquelles definicions que ells orgullosament proclamaven immortals.

Es necessari que 'ns persuadim tots de que podem contar ab poquíssimes coses definitives. No 'ns deixem endormir en la confiança d'un *chauvinisme* que resultaria suïcida. Encara no es vingut el temps en que ja 'ns poguem girar endarrera sense córrer perill de que 'ns esdevingui la fi

malaventurada de la muller de Lot. Copcem, en el coneixement exacte de nostra realitat, la convicció de que no 'ns es permès encara reposar. Jo m'en recordo com una vegada guaitava des d'una de les cimes que dominen Barcelona el desplegament infinit de la ciutat, tota blanca sota una polsina d'or. Y eren mes paraules: — Barcelona, jo anant pels teus carrers havia vist estretors y angúnies, y desde aquest cim no més veig que serenitat. Els àmbits te guaiten ab insistència, y esperen quelcom de tu. ¡Oh ciutat! Al damunt teu hi hà l'imensitat del cel que tu has de conquerir ab la riquesa ascensional de la teva idealitat. Y jo, ara, inondat per aquesta blavor de l'esperança, comprench que Deu aima y ordena 'l bruit incoherent, més sempre magnànim, de la juvenesa d'un poble; que Ell es el gran Occeà qui 's delecta en atraure a ses riberes el murmur y la frescor de les aigües creixentes. — Al meu costat hi hà tal vegada un home trist y rencorós. Aquest home guaita, ¡oh Barcelona! la monotonia dels teus rengles apretats, de les teues vies rectilínies, de les teues cases qui aprofiten l'espai, altes, enganxades, ab finestres iguals qui fan neguit. Aquest home es un analítich de bona fe, però d'ànima encongida, y sofreix. Barcelona, jo m'rich d'aquest home. Des d'aquest cim jo he rebut la visió grandiosa de la teva crescuda. Ets feta ab precipitació, però lo primer de tot era fer-te. Ets feta per lluitar, y la densitat y la barroeria son necessàries pels exèrcits. No ets una Ciutat, no ets una flor selecta, tota perfums y delicadeses. Jo 't sé plena d'impaciències que piafen y de banderes qui se mouen. Ets rígida y espessa perquè estàs en ordre de batalla. Ara per ara has d'esser un Campament.

Es una forta y estensa opinió de la nostra joventut la qui demana que no cessi mai ab nostre entorn el lliure y amplísim exercici de la crítica. Tenim d'altra banda tanta confiança en l'irresistible poder de la nostra idea renovelladora, que 'ns faria por que 'l nostre entusiasme no trobés pas conten-

cions en l'aldarull confós de veus humanes, mogudes per tota mena de passions. Y tots sabem, perquè ho hem après en la meteixa història del nostre moviment catalanista, que a cada entrebanch, a cada oposició, fins a cada injúria, 'l nostre moviment ha guanyat una més esplèndida extensió o un més enlairat equilibri.

Vaig a donar un exemple, pouat especialment en l'ordre literari. Jo crech que això que anomenem gent senyora de Barcelona'ns ha fet, sense adonar-se'n, un bé al persistir tant de temps en l'ús del castellà en la seua vida de relació. Es cert que 'ls escriptors catalans lluitàrem cadescú una mica, y aquest era el nostre dever, contra la no adopció del català en la nostra societat distingida, y ampràrem especialment l'ironia contra 'l castellà relatiu de les bones famílies barcelonines, contra aquest castellà que, segons històries que semblen innegables, ha pres per castellà manta gent castellana qui ha vingut a visitar-nos.

Donchs, be, tots aquests senyors qui sentien un dalè gens reproable d'elegància y de distinció, encara que, per un còmode simplisme que fa molt espanyol, reduissin l'elegància y la distinció a l'amprar una llengua que no era la seva, comprenien ¡fins ells ho comprenien! que 'l català que ara se parla era un instrument barroer sense ductilitat ni finesa; y ab una certa raó (cal confessar-ho ara que ja tenim un llibre tant meravellós com *Marines y Boscatges*) aquests senyors y les seues mullers y (si no 'ls seus fills sovint arrebaçats per la corrent catalanista) les seues filles, s'estemordien al sentir l'argot repugnant de les nostres comèdies; notaven en algun rar ensaig de conversa catalana la misèria y xavacaneria del nostre parlar en qüestions p. e. de feminitat, y repelien instintivament un cert horripilant vocabulari de la primera política agressiva catalanista, ple de virilitats descordades, de invencions lingüístiques les més estravagants, y de gràcies dubtoses de salta-taulell — vocabulari que encara avui, per deshonor de la nostra literatura, conserven certes fulles periodísti-

ques d'infeconda y desagradable pugnatitat.

Considereu, donchs, quin mal hauria sigut per Catalunya que tota la nostra gent de superior categoria, inflamada per algunes englantines de Jochs Florals, s'hagués posat a parlà en català quan el català encara no 's plegava a les exigències de l'elegància y la polidesa, que 'l català no era encara flexible ni matisat, quan la tasca poètica no havia encara mostrat quines podien ser les gràcies infinites del nostre verb. Imaginem-nos la horrible xavacaneria, el mal gust estrepitos, en que harien naufragat els rudiments de civilitat que hi havia entre nosaltres. No, la boniquesa de les llengues, no s'ha de demanar a les dones boniques com ho feia galantment En Manuel de Montoliu en una de ses cròniques; la boniquesa de les llengues s'ha de demanar als poetes, y quan les llengues han esdevingut polides y brillants, aleshores les dones prenen la paraula esquisida del llibre de versos com prenen l'anell qui fulgura en el breu estoig de satí que 'ls ofereix l'amant.

Convé que per enfortir el nostre esperit, per assegurar-nos de que el nostre ideal creix incessantment, de que la poesia no ha deixat d'esser mai actual entre nosaltres, — y avui es més actual y necessària que mai, — donguem un ràpit esguart a l'evolució de la renaixent poesia castellana prenent-ne no més els espectes essencials y 'ls homes representatius.

Jo crech que a la nostra evolució poètica hi hà tres períodes ben determinats. El primer es elegíach, arqueològich y convencional; el segon es amenaçant, rural, y realista; el tercer normal, civil y ideal. Natuement que a-n'aquestes denominacions se 'ls hi hà de concedir, si 's vol obrar ab prudència, un valor de relativitat, però en lo essencial les tinch per verdaderes.

Els dos primers períodes troben el seu camp en els Jochs Florals, principalment. Es per això que per llur estudi convé referir-se a la benemèrita institució, a-n'aquesta festa qui començant per esser senzillament una nova alegria pintoresca de Barcelona,

con les roses per Sant Jordi y les cortinetes al balcó per l'Ascenció,—un espectacle en el qual els poetes inspiraven no més un sentiment de condescendència, y l'interès real era per la desfilada de dones, qui elegantíssimes, s'entornaven pel passeig de Muralla de Mar,—acabà per remoure profundament l'ànima catalana, y li donà el *Surge* transcendental.

Primer de tot els Jochs Florals, donchs, venien a constiur una solemnitat provinciana, una sessió de poesia presidida pel governador, una Acadèmia inofensiva de mitgevalisme. Els mantenedors eren benignes erudits, poetes conservadors y catedràtics seriosos. La maina premiada constituïa un ramell de romanços històrichs, odes rel·ligioses a lo Lista y versos d'amor d'un idealisme pueril; tot plegat escrit en una llengua de vocabulari laboriosament vetust y sintàxis castellana, rica en *llurs* mal aplicats, en gerundis en *ne*, en exclamacions falsament populars y en curiosos bruits imitatius.—El públich en aquell temps somreia, devegades s'emocionava una mica, devegades, sobre les condecoracions, badallava.

Els poetes senyors ploraven aleshores la glòria passada. Com deïa el Víctor Balaguer en una poesia tant famosa com dolenta,

al peu dels marlets en runa
sols ressonen entre plants

les llastimeres esparces
del trovador català.

Però aquell plor era sovint convencional y la tasca d'aquells poetes restà plenament inconscient. Sabem qu'En Víctor Balaguer esdevingué ministre dins un partit centralista, qu'En Milà reduïa el catalanisme (vegi's el seu article d'aquest nom a *La Veu del Montserrat*) gairebé a guardar ab cànfora la barretina y la caputxa, y qu'En Rubió y Ors morí ab greus remordiments d'haver, en son *Gayter*, iniciat potser una disolució del sentiment patriòtic. Perquè efectivament, en els darrers temps d'En Rubió y Ors la poesia catalana ja sollevava seriosament els esperits contra una docilitat que 'ls primers romanços històrichs floralescos havien malehit, més que rès, per atényer un efecte melodramàtic. En Briz l'infatigable, qui fou a l'hora poeta, periodista, novel·lista, folklorista, dramaturg, traductor, què sé jo...!, en Briz, ple de generoses iniciatives, però agarbuixat y dèbil, fou segurament el primer poeta qui feu propaganda política catalanista, y per la veritat y arrelament de la seva convicció que no admetia claudicacions de conducta, es una excepció en el primer període de la poesia catalana renaixent.

JOSEPH CARNER

(*Seguirà*)

L'Orfeó Català

L'ORFEÓ Català es semblant al gra de mostassa de la paràbola evangèlica, «el qual es verament la més petita de totes les llevors, però més tart creix, se fa més gran que totes les llegums y se converteix en un arbre; y les aus del cel fan llur niu en ses branques.»

Son fosch naixement poch feia entreveure son gloriós pervindre; mes, aviat, en plena adolescència, començà ses heròiques gestes. Novell Tirteus, ell desvetllà l'ànima catalana, robustí 'l seu coratge y en un remolí de cants y d'armonies va arrossegar tot un poble.

N'Esteve Sunyol en un hermós article, del qual traduim els següents paragrafs, (1) ens descriu aixís sos orígens humils:

«En el memorable Cafè de Pelai, aont se reunien tants elements del catalanisme artístich y literari, se celebraven l'any 1891 uns concerts de quartet, prenent-hi part com a pianista, un jove imberbe, més aviat una criatura, viu y nerviós, de mirada intel·ligent y posat bondadós. Era En Lluís Millet.

Pujava sovint a la tarima dels concertistes un altre músich, també jove, de cabell negre y incult, de mirada fixa, de còs malaltic, privat per la naturalesa del lliure desembrac de sos moviments; això talvolta influïa en certes demostracions poch dissimulades d'una displicència qu'esqueia molt be a-n el seu aire marcadament bohemi. Era N'Amadeu Vives.

«Y al costat de la meteixa tarima, acostumaven a seure al voltant d'una taula, mitja dotzena de joves aficionats a la música, els quals, moguts per llurs anhels artístichs,

aviat contragueren amistat ab En Millet y En Vives.

»Pel més de Setembre d'aquell any meteix, l'ideal somniador d'En Vives, les enèrgiques iniciatives d'En Millet y els entusiasmes d'aquella colla d'aficionats varen fondre-s, produint un fet: la fundació de l'Orfeó Català.

»El dia 17 d'Octubre de 1891 va aprovar-se oficialment el Reglament de la nova associació, consagrada a la creació y conservació d'un Orfeó ben instruit en l'art musical per cantar ab perfecció 'tota classe de composicions chorals. Els primers mestres de la nova entitat foren naturalment En Lluís Millet y N'Amadeu Vives, als quals s'uniren primerament En Jacinto Tort y més tart En Joseph M.^a Comella. Pel més de Janer de 1892 se comptaven 28 socis choristes y 37 socis protectors que concorrien assiduament al local del Foment Catalanista del carrer de Lladó.»

Comensava a realisar-se 'modestament aquella idea suggerida a-n En Millet pels orfeons estrangers que vingueren als certaments celebrats durant l'Esposició de l'any 1888. «La manera de cantar d'aquelles colles va ser una revelació per mí. La tradició del bell cantar s'havia perdut en nostra terra. Jo a lo menys no havia sentit mai ni en la iglesia ni en el teatre cap massa coral que me fes sentir el goig que es capàs de produir la veu humana tractada en conjunt. La veu humana es l'instrument musical per excelencia. Es l'únich qu'està en contacte ab l'ànima. Es la serventa directe de l'esperit. El cor la escalfa, el pit la fa vibranta, el cap la eleva, la dulcifica; l'esperit dins casa seva obra finestres per rebre frescors dels camps, soleiades y alenades de primavera...

(1) El Orfeó Català.—Hispania, revista quincenal. n.º 24 Febrero, 15: 1900.



Al sentir donchs ja aquelles societats corals cantant ab un art nou per mí, me'n quedà un fondo recort que'm rondinava per dins com un desitg d'una cosa qu'havia de venir y a no tardar gaire.» (1)

La primera manifestació pública del novell Orfeó tingué lloch el 5 d'Abril de 1892 a la sala Bernareggi, en un concert organitzat pel mestre Nicolau. El 30 de Juliol del mateix any feia sa «proba d'estudis» en el Palau de Ciències, cantant la primera vegada *Els Segadors*. Y a entrada de tardor prenia part en aquells primers concerts inoblidables de la Societat Catalana qu'evoquen a la memòria l'escena de la consagració del Graal, de *Parsifal*.

Al comensar l'any 1893 l'Orfeó vainstalar-se en el local propi al carrer dels Cambis Nous, y l'any següent se trasladà al carrer de Dufort. Com succeeix en l'infància y formació de tota obra bona, no hi faltaren discòrdies intestines que posaren en perill la seva existència; més la vitalitat de l'idea y l'amorosa perseverància d'En Millet y dels seus foren més fortes que tots els obstacles.

L'Orfeó ja estava fonament arrelat quan va fer son verdader *debut* a l'Ateneu l'any 1895; els socis choristes eren 46, els protectors 109.

Aleshores s'obre l'era de la prosperitat. Les ovacions se compten pel nombre de concerts. Tothom vol veure y sentir l'Orfeó Català, y ell es fa l'interpret de l'ànima de tots. Comencen les excursions artístiques que porten la bona nova a les viles de Masnou, Sitges, Badalona, Ripoll, Sabadell y Terrasa. La vinguda a Barcelona de la Capella Nacional Russa, ab la que hi barreja sos cants, sembla esperonar-lo vers la perfecció.

En Millet romàn seré; no li fa rodar el cap el fum de la gloriola; y creu qu'encara està molt lluny de la meta. Llevors crea la secció de nois, la instrucció de la qual encarrega primer a-n En Joan Gay, a qui substitueix

més endavant En Joseph M.^a Comella; funda aiximeteix la secció de senyoretas, confiant-la a Na Emerenciana Wehrle; aviat es anomenat professor de solfeig En Joan Salvat. Tots plegats trevallen ab fe y amor.

Mes, l'estol ardit no pot marxar a la guerra sense una bandera que uneixi a tots sota sos plechs sagrats. El malaguanyat artista Gallissà dibuixa la Senyera, obra esquisida, que 's beneeix als peus de la Patrona de Catalunya el dia 11 d'Octubre de 1896.

Mossèn Jaume Collell descriu com segueix aquesta cerimònia.

«Les campanes repiquen, sonen a més no poder les gralles, y la gent va omplint el espaiós temple sense deixar un espai vuyt. Arriben els del Orfeó Català ab son penó flamant, que es pujat al presbiteri per rebre la bendició ritual... Ans de la bendició l'Orfeó saludà a la Verge de Montserrat ab uns *Goigs* antichs d'un tal Brudieu, mestre de capella de la Seu d'Urgell (sigle XVI), una verdadera lleminadura musical, y després l'Excm. Sr. Morgades ab les oracions de rúbrica aspergí la nova bandera, fent de padrins en tal cerimonia lo Sr. don Eusebi Güell y sa filla Isabel, vers aimadors de la música, y sobre tot de la música de casa nostra. Y assentant-se 'l Prelat, aprofità la circumstància per endreçar als orfeonistes un parlament molt al cas, sobre la tasca tant religiosa com patriòtica que s'han proposat, ennoblint l'art musical que en la nostra terra tant miserablement geia profanat y casi embrutit. Entonà l'Orfeó el seu *Himne de la Senyera*, lletra inspirada d'En Maragall y música del mestre Millet, el benemèrit fundador d'aqueix chor de minyons que podria engarlandar sa nova bandera ab els llores de merescuts triomfs... Feia pler veure l'iglesia desde dalt de les tribunes. Era un mar de caps, però un mar tranquil, lleugerament remogut per les ondulacions misterioses de la celestial missa *O quam gloriosum est regnum*, de Victoria, que en les orelles de la major part sonava com una llengua desconeguda, però armoniosa..... ¡Quina atmòsfera tant tranquil·la y pura allí s'hi respirava! Aquells cants de l'Orfeó sen-

(1) Parlament d'En Lluís Millet.—Memòria de l'Orfeó Català, corresponent a l'any 1899.

se l'estrèpit de l'orquestra breçaven dolsament a l'ànima...» (1)

Desde aquesta fita de l'història de l'Orfeó ja no podem seguir pas a pas el camí recorregut. La casa Moxò de la plassa de Sant Just es el breçol fecundíssim de noves idees y noves gestes. Recordem de passada aquell concert de música religiosa celebrat al Teatre Lírich el 4 d'Abril de 1897; la creació de la Capella de Sant Felip Neri; la fundació de la biblioteca musical y literària; el cèlebre viatge a Nissa per pendre part al concurs internacional d'Orfeons, celebrat els dies 21 y 22 de Novembre de 1897, que li valgué un triomf inmens y el primer premi en aquella gran palestra, y la recepció delirant de tot el poble de Barcelona a sa tornada.

A Nissa, jurat y públich escolten meravel·lats la lectura a primera vista, cantada sense fer una falta, la pessa de concurs *La separació dels apòstols* del compositor belga Reuschel, cantada en català, y sobre tot les pessas a lliure elecció que foren *La Brema* y *Los Pescadors*. Vegi's el judici del jurat sobre l'execució d'aquesta última obra: »Aquesta societat canta ab un *entrain* endiablant y bon istil *Los Pescadors* (Clavé). Bonich colorit; molta docilitat y calor en les veus. S'ha de remarcar la direcció que obté tot lo que vol dels executants, y condueix ab una autoritat notabilíssima aquest conjunt de cantors ben disciplinats.» (2)

Les escurcions se multipliquen: Igualada, Mataró, Vilanova, Camprodon, San Feliu de Codines, Figueres, Palma de Mallorca.

A Palma canta l'*Hivernenca* del malaguanyat mestre Noguera, y l'insigne compositor mallorquí es ovacionat.

El mestre Millet recorda l'espectacle cor-prenedor de la sortida de l'Illa daurada:

«Lo moll estava ocupat per una gentada immensa que nos despedia ab crits de a re-veure; nosaltres, reunits a popa, cantàrem

La Senyera y *Els Segadors*; el barco comensà a moure's pausadament. La coberta s'iluminà ab bombes lluminoses, esclataren ab forta vermellor molts fochs de bengala; no paraven els crits y 'ls aplausos de la gentada, y les salutacions a Mallorca de nostres choristes. Allavores compreguèrem que Mallorca y Catalunya son germanes, que l'amor les lliga encara; la cadena ab que 'ns uní nostre gran rey En Jaume, encara es forta y ho serà sempre, perquè la forjà ab l'amor, no ab la tirania.

»Al esser ja mar endins sentiem com un eco de nostres cants; era la cançó dels *Segadors*, que 'ls mallorquins ja havien apresat y la cantaven al cap del moll com l'últim adeu. Allavores, clucant els ulls creguerem veure la venerable imatge del gran mestre Aguiló, beneint nostra Senyera, y allavors, estremint-nos de goig, estimàrem encara més que abans nostre Orfeó.» (1)

L'any 1900 comença ab un concert dedicat als socis protectors, en el qual s'estrenen quatre obres importants: *La mort de l'escolà*, de Nicolau, la *Pregària a la Verge del Remei*, de Millet, *La Sesta*, de Noguera y *Lo Ball dels Ceps*, de Villegas.

El fet capdal d'aquest any es la sèrie de concerts organitzats al Teatre del Liceu, prenent-hi part importantíssima l'Orfeó, qui canta per primer còp a Barcelona els chors de la *Novena Simfonia* de Beethoven. Tot-hom recorda l'inverosímil incident de l'embarcament de la Senyera. Mes «fou l'espurna qu'encengué la foguera», diu En Millet.

«¡Quina resplendor, amichs! A mi 'm semblà un somni. La Senyera deslliurada de les mans del fisch, va ser l'emblema de la pàtria deslliurada. Encara 'm semblava veure-la aquella gernació dreta, cridant, espategant de mans, voleiant mocadors y barrets, saludant, glorificant nostra bandera. Allò era com l'esclat d'un amor empresonat de molt temps. Era una exaltació ab fondo de amor y ràbia, perquè la glorificació de la

(1) Nombre recort de Lo Missatger del Sagrat Cor de Jesús, Octubre de 1896.

(2) Vegi's la Memoria de l'Orfeó Català, corresponent a l'any 1897.

(1) Parlament d'En Lluís Millet.—Memòria de l'Orfeó Català corresponent a l'any 1899.

Senyera en aquell moment significava la glorificació de Catalunya, de nostra estimada mare. Nostre drap Sagrat que beneí el bisbe Morgades en la Montanya santa de la pàtria, era llavors el símbol de la vera Catalunya, la Catalunya sentiment, la Catalunya idea, la Catalunya caràcter, aclamat per son poble delirant d'amor.» (1)

A fi de Novembre de 1901 tingué lloch la excursió artística al Mitjdia de França. Montpeller, Marsella, Perpinyà aclamaren el nostre Orfeó. Un bonich recort d'aquesta expedició es el luxós programa il·lustrat de la *tournee*, precedit d'un hermós article de presentació firmat pel francès En Xavier de Ricard. Les principals composicions estrenades durant aquest any son *La Mare de Deu*, de Nicolau, *Domine, puer meus jacet*, de Bordes y *La Batalla de Marignan*, de Jannequin.

Recordem durant el 1902 les absoltes cantades davant les despulles de Mossèn Jacinto Verdaguer en el Saló de Cent de Casa la Ciutat; el concert dedicat a sa memòria, estrenant-se la *Missa pro defunctis* a 6 veus de Victoria, y cantant-se ademés altres obres que donen vida definitiva a algunes poesies de Mossèn Cinto y son unes veus que diuen:

Onorate l'altissimo Poeta;

L'ombra sua torna, ch'era dipartita.

Y l'excursió a Tarragona y a Poblet, per cantar dessota de les voltes enrunades de l'històric monastir una absoluta per l'etern repós del rey En Jaume y dels comptes-reys allí enterrats.

Y tants altres recorts!

No cal oblidar la fundació de la "Revista Musical Catalana". Si no tingués altres mèrits, la seva aparició quedaria prou justificada ab les magistrals monografies del mestre Pedrell, «Músichs vells de la Terra», que son una pàgina essencial de l'Història de la Música.

Un'altra obra de l'Orfeó es l'institució de la Festa de la Música Catalana. Els tres cer-

taments celebrats estàn tant frescos a la memòria de tots, que no es precis insistir-hi.

En aquets últims anys s'han estrenat, entre altres, les obres següents: els motets de Bach, *No 't deixo, Jesús*; *Vina, Jesús, vina*; y *Jesús, joia meua*; el Romanç *Don Joan y Don Ramón*, y *El Cant dels Almugàvers*, de Pedrell; la trilogia *Catalonia*, de Garcia Robles; *Lo Noy de la Mare, Teresa, Captant*, de Nicolau.

* * *

L'abundància de datos quet inch a la vista, la legió dels recorts que viuen en mon cor, y sobre tot, l'amor, l'amor fòra mida que sento per l'Orfeó, m'han privat de fer serenament la seva història. ¿Còm podré dir ara la naturalesa, significació y influència de aquesta obra magna?

L'Orfeó ha depurat els gustos artístichs del poble català, fent-li conèixer y amar les obres dels grans mestres; Bach, Victoria, Palestrina, Roland de Lassus, Morales, Allegri, Josquim de Près, Jannequin, son avui populars entre nosaltres. Contribueix al ressorgiment de l'art clàssich de Catalunya: Joan Brudieu y Joan Pau Pujol son dos noms que ha fet vivents. Ha redimit l'obra del profeta inconscient, En Clavé. Ha posat de relleu el valor estètic de la cançó popular. En fi, esguardant a l'esdevenidor, fomenta totes les manifestacions d'art de casa nostra, acullint ab el meteix amor als qui tot just barbotejem les beceroles de la música, com els mestres fets, que li han dedicat llurs mellers inspiracions. Permeteu-me que citi tres obres mestres que formen una progressió colossal: la *Pregària a la Verge del Remei*, puríssima monodia; el *Divendres Sant*, obra polifònica admirable de forma y de sentiment; la *Glosa*, concepció genial, immens poema dels pobles del Pirineu.

L'ambient de l'Orfeó es a posta per l'eclosió y desenrrotllament de la personalitat dels qui s'entreguen a-n ell d'una manera absoluta. Una prova patent de semblant virtut la tenim en el qui fou un dia humil chorista, y es avui professor y ferm puntal

(1) Parlament d'En Lluís Millet.—Memòria de l'Orfeó Català, corresponent a l'any 1900.

de l'institució, En Francesch Pujol. Perquè no 's digui que 'm cega l'amor a l'amich, mellor dit al germà, deixo la paraula al mestre Pedrell qui, després d'anomenar-lo «compositor molt enlairat», afegeix: «Y En Pujol no s'aturà, seguí amunt; la fe no minvà y 'l trevall desenrotllà son talent per honra de Catalunya y especialment de l'Orfeó que li donà ambient per fer-se artista, bibliòfil y musicògraf, rebuscador afortunat de *Vellúries* de la terra, d'obres polifòniques antigues que li han merescut honrosos premis.» (1)

L'anomenada de l'Orfeó Català s'ha estès arreu. Ell mateix se va donar a conèixer a l'Europa de l'art, en una circumstància solemnnial: me refereixo al Congrés de música religiosa celebrat a Bruges els primers dies d'Agost de 1902. En representació de l'Orfeó foren delegats a dit Congrés el vis-president En Vicens de Moragas, acompanyat dels mestres Salvat y Pujol, fent sentir el primer sa veu autorisada en un parlament que es un espressiu resúm de l'obra de l'Orfeó. (2)

Ademés han sigut y son portaveus de ses excel·lències els il·lustres visitadors que no han volgut deturar-se a Barcelona sense coneixe'l d'aprop. Solament faré memòria de tres sumitats de la música: Vicent d'Indy, Richard Strauss, Camille Saint-Saëns. Puch donar fe de l'impressió de Vicent d'Indy, qui m'ha parlat molts còps de l'Orfeó ab termes d'elogi que no acostuma prodigar. L'entusiasme de Strauss se va traduir enviant a son retorn a Munich un chor a 16 veus, *Cap al Vespre*, pedra de toch que demostrà lo que pot l'Orfeó. Mes endevant, el mateix autor va dirigir aquesta obra tant complicada, y declarà no haver mai imaginat que 's pogués executar ab tanta perfecció. En Saint-Saëns, vingut fa poch per dirigir un Festival de música seva al Palau de Belles Arts, en el qual hi prenia part l'Orfeó, deia que mai havia sentit cantar tant a

satisfacció son hermós *Ave verum*, ab tot y esser a França una obra de repertori.

¿Còm ha florit el miracle de l'Orfeó? En Sunyol ho explica admirablement:

«No es estrany que l'Orfeó Català hagi arribat a tant bells resultats. Existeix entre sos elements una compenetració de sentiments tant íntima, una abnegació y un desinterès tant absoluts, una devoció tant viva y forta, que solament pot explicar-los l'enlairament dels esperits, alcançat per En Millet fent cantar únicament música superba y escullida; y solament se poden comprendre assistint a aquells ensaigs, durant els quals En Millet canta, crida, gesticula, renya sense contemplacions, o be acaricia, riu, salta d'alegria, segons l'acert o la torpesa de sos cantaires entusiastes, devots, atents a les més petites indicacions del mestre estimat y insubstituible.

«El còs complexe de l'Orfeó Català no té més que una ànima, la d'En Lluís Millet. Veusaquí 'l secret del seu valer y de sos èxits. Perquè En Millet es una ànima molt gran per l'art, y una ànima molt senzilla, l'ànima d'un infant, en el tracte social... Que Deu el conservi molts anys als benemèrits cantaires de l'Orfeó Català per glòria de aquest, de Catalunya y de la música.»

* * *

L'història del casal que acaba d'inaugurar-se tothom la sab. (1) Si el monument mu-

(1) Felip Pedrell —La cançó popular catalana, la lírica nacionalisada y l'obra de l'Orfeó Catalana.—Octubre de 1906.

(2) Vegi's la Memòria de l'Orfeó Català, corresponent a l'any 1902.

(1) Copio a títol de document l'acta que 's va soterrar ab la primera pedra de l'edifici, firmant-la els membres de la Junta directiva y altres personalitats: «En la ciutat de Barcelona.—avui,—diada de Pasqua Florida y festa del gloriós Sant Jordi, «patró de nostra estimada Catalunya,—constituida en aquest «lloch la Junta Directiva de l'Orfeó Català, institució coral fundada l'any 1891, composta al present de 185 socis choristas y de «1.358 socis protectors,—ha dipositat aquesta pedra (un cop benehida) en els fonaments del edifici,—per arxivar-hi, junt ab «altres recorts,—aquesta acta,—en la que 's consignen les dates «memoriables del dia 13 d'Octubre de l'any 1904,—en que fou «adquirida per l'Orfeó Català la propietat d'aquest terreny,—del «dia 13 de Febrer d'enguany,—en que s'hi comensaren les excavacions per sentar-hi 'ls fonaments,—y la del dia 10 d'Abril,— «també d'enguany,—en que s'inauguraren les obres d'aquest «edifici—que, ajudant Déu,—y per enaltiment del Art y de Catalunya,—s'ha de veure coronat per la gloriosa bandera de la «terra.—Barcelona 23 d'Abril del any 1905.»

sical ha sigut l'obra d'un home, el monument tangible que ha d'esser la caixa armònica dels cants de l'Orfeó, ha sigut l'obra d'un president providencial. En Joaquim Cabot y Rovira ha lluitat ab un braó heroich contra l'oposició moral y material, y n'ha eixit victoriós. Potser les fondes cavilacions y l'aspror del combat hauràn posat en son front alguna arruga y argentat algún de sos cabells. Tant se val! Aixís son cap serà més venerable.

No puch terminar mellor que fent meves les paraules finals del discurs d'En Cabot en la festa de la benedicció del local:

»Y ara, companys, com encara queden molts fulls per escriure en l'història del Orfeó, seguim nostra creuada, amarem la casa de cants, aixopem-ne be les parets y voltes, per assolir l'ideal del poeta, de convertir-la en colossal gàvia, de fer-ne un reclam que hi faci acudir els cants de tot el món y que 'ns els faci tots nostres, sense esclavisar-los, y arribar aixís a que tot el món dels cants sigui nostre y nosaltres de tot el món dels cants.»

VICENTS M.^a DE GIBERT

Al Adonis mort

(Idili XXX de Theocrit)

*Quan Cypria de l'Adonis
l'inausta mort contempla,
les galtes del car jove
tornades groga cera,
cabell, avans finíssim,
dressat al cim la testa;
« Amors cuiteu, esclama,
lo fer sanglà porteu-me ».*

*Com vol d'aucells s'allunyen,
per lo sanglà escometre,
al fons del bosch l'oviren
rodar tot moix, sens esma.
Pel coll estret lo lliguen,
joliu la volta emprenen;
lo del devant la corda
li estira, menant pressa;
tot sovintet un altre
li tusta ab l'arch l'esquena.
¡ Pobre catiu! ... li costa
fer via; molt ronseja.
Pobre catiu! ... De Cypria
les ires lo corsequen.*

*Tantost a terme arriben:
« ¿ Ets tú? ... » fa la Deesa,
« ¿ Ets tú qui 'l mal-ferires?
¡ Maligne, odiada pècora! »*

*Lo pres sumis respón-li:
« T'ho juro, Cytherea,
ho juro a ton Adónis,
per eixes mes cadenes,
per eixos que 'm menaren
en lo caçar tant destres;
que a ton espòs ferir-lo*

*no fou jamai ma pensa.
 D'un Deu l'imatge sacra
 ell me semblà y ... encesa
 en flama intensa l'aima,
 ahissat per ànsia cega;
 devot aquell nu femur
 besar mon intent era.
 ¡ Infortunat mil voltes! ...
 ¡ mal punt! ... boja fal-lera,
 Castiga a qui n'es causa,
 ¿ Foren mes dents? ... arrenca-les,
 ¿ Ja que estimar no saben
 de què mes dents serveixen?
 ¿ Mos llavis s'hi atreviren?
 donchs, Cypria, 'ls llavis crema'm.*

*L'escolta y 's mitiga
 piadosa la Deesa,
 y mana als Amors dòcils
 que deslliurat lo deixien.
 L'humil sanglè agraint-ho
 no anyora ja les selves,
 seguir sa protectora
 n'es sa constanta dèria,
 mes ans ses dents (odiades
 des que aborrible 'l feren)
 pe'l foch brandant les passa;
 cremades les hi deixa.*

† J. M.^a PELLICER DE DOU Y PAGÈS

Teòrichs y pràctichs

Preludi

Es d'una manera contínua que 's diu que la causa de nostra real inferioritat social, consisteix en que som poch pràctichs. Y aixís son poch pràctichs nostres polítichs, poch pràctiques les institucions en que nostra vida col·lectiva pren forma externa, mancats de pràctica els que surten de nostres Universitats, volejant ab posat triomfador un títol, qui sab ab quantes humillacions y doblegaments de criteri alcançat.

Y es tal el caràcter de generalitat que' ls diagnosticadors de nostra malaltia donen a-n aquesta falta de pràctica, que de qüestió nacional l'engrandeixen fins a qüestió de raça, fan que 'l problema sigui un important aspecte de la magna qüestió a la qual tantes personalitats del saber mundial hi han aportat sos talents, de la qüestió en que, inutilment, tant s'ha treballat per arribar a una conclusió definitiva.

De teòrichs y pràctichs, ens porten a llatins y anglo-saxons, y per a que no 'ls-hi llessen a sobre 'l dictat de pessimistes, — l'insult que, entenent, deurien tolerar menys els homes, — al costat de la dissecció en que 'ns mostren nostres defectes, presenten en ditarràmbichs discursos models vivents, en la imitació dels quals hem d'esmerçar nostres esforços, ens presenten el fret anglès d'esguart dominador, el yankee enfebrosit pel intens viure y l'alemany de dolça mirada, qui ab *calmosa* activitat, va estenent arreu del món sos tentàculs innombrables.

Y encara es major la moda de la tal paraula, perquè ella s'introdueix fins en lo més íntim del terreny espiritual, fins allà d'aont sa pròpia essència sembla més allunyar-la, ja que degut al desequilibri moral, que, ha produït el bullir de tant diverses idees com avui surten en nostre ambient, sembla jutjar-se ja del valor de les accions pel resultat pràctich que d'elles per a nosaltres pot esdevenir; y ella ve a ser el punt final de tota discussió, ja que al dir nostre contrincant «això no es pràctich», sembla voler pronunciar el fallo definitiu de la qüestió.

Mes, què es lo que 's vol significar ab això de teòrichs y pràctichs? Es una cosa, antitètica de l'altra? Dir teòrich, es lo mateix que dir, no pràctich? Dir pràctich, es lo mateix que dir, no teòrich?

Crech que l'assumpte es suficientment interessant pera que una ploma, encara que sigui la meua, escrigui quelcom sobre d'ell.

Definicions

Ja que tractem d'establir el valor de dues paraules, ja que tractem de veure si son verdader sentit es el que se li dona en lo comú parlar, tenim marcat ja'l camí pel qual deuen comensar nostres investigacions. L'Acadèmia de la llengua, la fidel guardadora del foch sagrat, la conservadora de l'idea escrita, temple al qual hem d'encaminar nostres passos, es el primer oracle a qui hem de fer nostres preguntes. ¿Teoria?

¿Práctica? Y la contesta la trobem escrita, no en un vell papirus rublert de signes misteriosos pera 'ls profans, sinò en un llibre gros en que tot hi està classificat ab un cert esperit comercial; en que tot hi està arrengherat com les xifres de les entrades y surtides d'un llibre de caixa. Escoltem lo que 'ns diu:

«*Teoría*: Conocimiento especulativo de las cosas.»

«*Práctica*: El ejercicio ó actual ejecución, conforme á las reglas de algún arte ó facultad que enseña á hacer alguna cosa como consiguiente á la teoría.»

De manera que, si ens hi fixem, trobem una relació molt directa entre teoria y pràctica, com qu'es la relació de causa y efecte, la meteixa qu'existeix entre 'l cap que pensa y 'l braç qu'executa.

Y tant directa es la relació qu'entre abdues idees existeix, que 's comprèn ja que l'una pressuposa l'altra, mes que, successives en lo temps, no pot arribar a sa plena efectivitat la segona, sense que la primera hagi vist florir el jardí de ses especulacions.

Y aquí no vindrà malament intercalar unes curtes paraules d'un bon filosoph castellà, ja qu'encara que crech que 'ls joves no han de donar importància desmesurada a lo que ha estat dit, ja que tot nostre esser ha de moure 's envers lo qu'està per dir, no pertenesch tampoch al grupo iconoclasta dels que no saben veure que la vida es una escala y que sense 'ls esglaons inferiors no podriem alcansar els qu'estàn més amunt.

Y diu En Francesch Giner de los Rios: «Frecuente es distinguir las ideas, los primeros principios de las cosas en teóricos y prácticos, según que se supone dicen ó no relación (ó cuando menos relación inmediata) al orden de la vida. Pero esta división en la cual se pretende fundar luego otra correspondiente en la enciclopedia científica, carece de razón, porque los principios más cardinales y profundos, si aparecen ante la contemplación vulgar como más abstrusos, fantásticos y lejanos de la realidad y de la vida, son precisamente los más fecundos: como que contienen á todos los

demás y á toda la infinita variedad de sus aplicaciones posibles.»

No, no existeix, no pot existir aquest dualisme de les idees en teòriques y pràctiques. Totes les idees son pràctiques; sols hi hà que les unes ho seràn en un temps, altres en altre, que les unes ho seràn en un lloch, altres en un altre lloch molt diferent.

Es l'ambient, y prenh aquesta paraula en tota l'amplària del seu significat, lo que determina la *plasmació* de les idees, la que fa que l'esperit de Deu se faci carn y habiti entre nosaltres.

Totes les idees poden ser pràctiques, totes son com grans dipòsits d'energia en estat potencial que sols esperen que arribi 'l moment oportú per a expandir arreu la manifestació d'aquesta energia.

No menyspreem aquelles masses d'aigua qu'estàn en les altures, perquè elles, caient, podràn fer anar nostres turbines.

Es la teoría, la que promou el progrés

En un discurs que pronuncià l'estiu passat el químic francès Lippman, a la sessió inaugural del Congrés de la Societat francesa per a l'avenç de les ciències, esclamava:

«Durant un número desconegut de sigles, la ciència es estada empírica y l'indústria reduida a tanteig. Fa uns cent anys que la ciència s'es desenrotllada més que durant els milers d'anys precedents y l'indústria ha caminat ab pas de gegant.»

Aquestes paraules tanquen la prova més patentada de lo injusta qu'és aquesta cridòria que arreu esclata contra 'ls teòrichs, fent-los aparéixer com sers de mentalitat diferenta que 'ls anomenats pràctichs.

Imagíneu-vos-la la vida industrial antiga, tota plena de secrets, de receptes misteriosament conservades y trasmeses religiosament de pares a fills. Els meteixos mecanismes que han endormiscat a l'amo en sos jorns d'infantesa, sonen tristos en el jorn de sa mort y no tots, després d'una vida am-

prada totalment en un meteix art, poden dir que han fet l'obra revolucionària d'haver amprat un color que produeix més vius tons o haver introduït una modificació en la manera de fondre una pesa.

Mes, tot d'una, l'aspecte del món canvia, s'espandeix arreu l'afany de saber, l'impremta transmet ab rapidesa veritats de totes menes, y de tot l'enfarfeg de coneixements empírics, se passa als coneixements metodisats, als coneixements organitzats y presidits per una llei directora: se passa a la ciència y 's crea la química, y neix l'electricitat, y la mecànica pren vies tot diferents de les fins allavors seguides, y com a conseqüència de tot aquest moviment d'idees, de teories, el segle XIX es l'apoteòsis de l'indústria.

Y en aquest punt, jo vull entonar un himne entusiàstich en llaor de les matemàtiques, perquè d'elles es, en sa major part, la glòria dels avenços vuytcentistes. ¿Hi hà res més teòrich que aquesta ciència? y no obstant, d'ella quines aplicacions més colossals s'han deduit. L'obrer que dirigeix una màquina de vapor, aplica fòrmules matemàtiques, y lo meteix fa 'l teixidor, y son sèries d'integrals les que resol inconscientment l'electricista al regular la velocitat d'una dinamo d'acort a les exigències del consum.

Es el pacient esforç del matemàtic, reclus en la seva cambra, omplint de signes fulles y més fulles, qui ha revolucionat el món. Doneu-me una palanca y un punt d'apoió, y treuré la terra de sa òrbita, deia Arquímedes. Les matemàtiques han estat la nostra palanca. A la evocació màgica de ses fòrmules misterioses, tota una civilització s'ha aixecat, y 'ls salts d'aigua han vist aprofitada llur energia per turbines y rodes, s'han cobert les planes de xemeneies, y una malla de fils elèctrics envolten, ab xarxa d'energia, nostres comarques més civilitzades.

Llegia, fa pochs dies, en una revista, un fet que 'm feu somriure y que jo brindo a qualsevol d'aquèts esperits superficials, qui seguint la corrent, abominen dels teòrics.

La casa Zeiss, de Jena, té 14 doctors en ciències, matemàtics y físics. Mes, no cregueu ara, que aquèts científics facin d'escribents de qualsevol altra cosa no relacionada ab sos estudis. Això passa aquí, aont coneix enginyers y metges que guanyen 25 duros al mes, copiant correspondència en una casa de comerç y aont fins fa poch hi havia un advocat que conduïa suauement un elèctric, ab la mà en la maneta del *contrôleur* y el cap cobert per una gorra numerada, en lloch del birret d'entonacions severes. Res de tot això; en oposició a lo que aquí passa, aont tothom fa de tot menys de lo que deuria fer, aquells 14 doctors en ciències, fan de doctors en ciències. Sota una meteixa teulada que maquinària y transmissions, mes un xich apartats d'elles per no esser pertorbats per sa remor, aquèts científics investiguen noves combinacions de lentes, fan experiències per a combinar noves disposicions de microscopis y màquines de projeccions, y aquèts experiments hi han mesos que costen molts diners a la casa, y no li reporten la més petita ventatja.

Y ara qu'estem posats a citar fets, vegin-se també 'ls següents: Una fàbrica alemanya de colors d'anilina y altres productes orgànics, ampra 55 químics científics y solament 31 de tècnics; un'altra, 145 dels primers, per 175 dels segons, y una tercera 148 per 75.

Sabut es que quasi totes les fàbriques alemanyes tenen adjunt a la fàbrica, un laboratori d'investigació, a càrrech, moltes vegades, d'una verdadera eminència científica, a qui 's paguen sous enormes y 'l treball de la qual consisteix en *procurar* trobar modificacions en procediments de fabricació o productes nous per llensar al mercat; donchs be: un laboratori d'investigació d'una fàbrica, posseeix una biblioteca de 14.000 volums, y una altra gasta anualment 125.000 francs, solament en objectes de vidre. Y aquestes fàbriques que fan aquèts gastos, que 'ls nostres industrials califiquen ab la frase de «llensar els diners», son les que reparteixen dividends del 20 al 33 %.

La teoria y l'Universitat

Ha de ser interessant l'investigar quina ha de ser la posició de l'Universitat, en el problema qu'estem estudiant. Mes, enteneu-me be, quan jo dich aquest mot d'Universitat. Es per a mi tant elevada l'idea d'Universitat, entenent que s'ha de pronunciar ab tant rel·ligiós respecte, que per a fer-ho cal que tanquem ben be 'ls ulls, per a que desaparegui de nostra retina l'odiada imatge de la fàbrica de títols, de l'embrutidora d'intel·ligències, de la castradora de voluntats. Son tant diferents l'idea de lo que ha d'esser l'Universitat, ab lo qu'es a Espanya y en molts altres països, que jo me les represento com la mort y la vida, com una lluminositat y una foscor, com el cavall d'Atila, que arreu aont passa impideix el creixement de l'herba y la flauta d'Orfeo, als sons dolcíssims de la qual, les pedres bastien automaticament palaus y monuments.

L'Universitat es, per a mí, allà aont resideix concentrada l'ànima dels pobles, y segurament que també ho pensa aixís el nostre bisbe de Vich, el Dr. Torres y Bages, quan en aquella obra capdal de nostra literatura, *La tradició catalana*, diu: «El dia que l'Universitat sia de debó catalana, comensarà la renaixensa de Catalunya.»

L'Universitat ha d'ensenyar la ciència, mes no ha de ser aquest son fi únich, més diré, aquest es un fi secundari. Son fi primordial, sense 'l qual no complirà la funció que en el cos social li està encomanada, es ensenyar a buscar la ciència: Es a dir, ha de teoritzar.

Haurà complert més sa missió, quan faci aparèixer un geni, que creant durant 20 anys llegendes de brillants doctors.

Y tingueu en conte lo que diu Schopenhauer: «Un geni no té necessitat més que d'un mínimum d'experiència.»

«La ciència, —esclamava recentment un catedràtic italià,— se manifesta en la pràctica, y la informa y la renova, mes la ciència no vol que li proposin la pràctica com a fi immediat y perentori».

La ciència deu poder-se moure lliurement sense que altres li trassin el camí y li demanin estret compte de tots sos passos. Saber per a poder, sí, mes avans de tot, saber per a ser.

Enlairem la ciència, perquè ella es la deua d'aont tot brolla, perquè les idees científiques son a les que 's referia Hegel quan parlava d'idees que tenen mans y peus; peus per a caminar, mans per a agafar-se.

JOSEPH M.^a TALLADA

Qüestió agrària

SEMBLA que parlar de la qüestió agrària a Catalunya, es parlar de lo que no existeix. Y es que sempre per qüestió agrària s'han entès els problemes socials terribles, de vida o mort per el proletariat agrícola; aquí en aquest sentit sabem que no pot pas parlar-se'n; afortunadament institucions fonament arrelades han evitat les situacions de violència. Mes, nosaltres que entenem aquesta qüestió com un problema de treball plantejat al camp, els esforços per atraure l'organització de la terra dintre de l'òrbita de noves idees; la veiem, tant important qüestió, a-n'aquí com a tot arreu; mes, absorvides totes les atencions en l'industrialisme, fresques en la memòria encara les tristes y luctuoses jornades, epissodis de l'eterna lluita gegantina entre 'l capital y 'l treball; ressonen els clams de les multituds somniadores d'utopies, exacerbades les passions per la misèria, il·lusionades per un avenir que 'ls hi han promès en les xardoroses prèdiques de les reunions polítiques, els obrers fabrils treballen y lluiten y 's mouen inquiets, y nosaltres, els ciutadans, veiem el paorós problema social, viu, palpitant als nostres ulls; més no el capim tant gran com es; sembla que parlant de les qüestions obreres industrials ja havem parlat de tot y al veure's organitzada la terra en solucions de concòrdia qu'en son si són y representen una solució de justícia, no pensem que la solució no es tant general y estensa que hagi arribat a suprimir els pàries de la terra, aquesta altra multitud obreira, massa trashumant sense llaç y arrel que pateix la situació més ominosa y desgraciada. Són pochs relativament, no són tot un poble, com en altres regions d'Espa-

nya, mes són els més febles y desvalguts, y per això nostre primer esforç, el més potent, ha d'esser en la llur ajuda, més com l'obrer agrari no està organitzat en associacions de cap classe, com que sembla que acostumat a deixar el fruyt dels seus afanys al etzar dels elements naturals, vulgui deixar al etzar dels elements socials la seva sort, com qu'en son fatalisme ni ànsies sent de redreçament, oblidem la seva condició y sols ens enrecordem per parlar-li de les ventatges del treball al aire lliure, de l'encís de les boscúries, de la feina a les prades delicioses. Mes vista de prop aquella vida encisadora, perquè en protesta d'ella no 'n sentim ni un clam de desitg, si atravessem aquella desconfiança tant pròpia de la gent del camp, si escatim aquella ànima resignada, en sentirem una ferma, una fonda y sentida protesta; serven un desitj sagrat, tenen fam d'aquella terra que treballen. No són ambicions folles, són aspiracions ben respectables les que us esposen. No aspiren a fer una realitat els somnis d'ideòlechs y filòsophs humanitaris; no amenacen ab el demà, aquell demà fatidich que ha de capgirar-ho tot; sols volen la terra que feconden ab el seu treball. Y mentres en altres ordres d'activitat humana els atachs capdals se dirigeixen contra la propietat, ells volen avançar apoiant-se en aquest dret; ells volen esser propietaris.

Diu una màxima nort-americana, plena del sentit pràctich que informa aquell gran poble: que la terra sols deu posseir-la qui la conreua. Jo, ja sento la revolta qu'en els pobres d'esperit ha d'aixecar aquesta afirmació; hi voldrà veure un atach als propietaris de la terra, els hi semblarà el co-

mençament de l'implantació d'aspiracions boges, una acció decidida contra una de les bases de la propietat. Seràn aquestos que porten tot el pes d'una tradició de perjudicis, sense rebre la sava de noves idees que s'imposen y que fonent-se ab les ja sustentades, obren nous horitzons y ideals qu'empenyen evolutivament la vida social cap a noves etapes de perfeccionament. Si a-n aquestos els hi diem que aquest sentir general dels nort-americans, que ha cristallisat en un adagi, ve a esser sols la consagració d'idees sustentades per totes les escales desde la dels catòlics socials, que segueix les inspiracions d'aquell gran sociòlech que s'anomenà Lleó XIII, fins a les més radicals y avençades, ja no podràn dubtar que aquesta creència tant generalment sustentada deu venir inspirada per una necessitat suprema. Y si a-n'això afegim que no's tracta de repartir-se les desferres d'un vell sistema social, ni d'anar contra lo existent; sinó d'allargar la mà als febles, als qui no tenen altre patrimoni que 'l vigor del seu braç; y tot això sense despullar a ningú de drets que llegítimament li pertoquin; s'apabagarà la revolta d'aquells pobres d'esperit, si es qu'ens han escoltat ab serenitat aquestes raons. Y es, que 'avui la propietat, que havia assolit fins l'últim dels seus drets sense trobar ni el primer dels seus devers ja comença a esser estimada en la seva justa consideració, ja no es aquell dret sense dever correlatiu, amparat en tots els còdichs civils; per la fidelitat que guarden al romanisme ja son els catòlics qu'ens diuen, que deu esser una funció social colectiva. Devem pendre aquestes paraules en son just significat, ni que indiquin aspiracions al comunisme ni a la nacionalisació del sòl. Cech hauria d'esser qui a-n'això aspirés pensant en l'Estat espanyol; havem llegit a Heribert Spencer que rebutja aquèts projectes perquè juntaria als vicis tradicionals tots els del burocratisme; y si això pogué esclamar aquell gran filosof, què podriem dir nosaltres que vivim entre aquesta coort de funcionaris de tota classe y categories, qui embarrassen els nostres moviments com si

espessa xarxa s'entortolligués pels nostres braços? Y no sols per això rebutgem aquelles aspiracions, sinó també per les nostres idees sincerament sustentades que no ens permeten en cap manera arribar a-n'aquelles conclusions. Al parlar de les funcions socials de la propietat, vol significar-se sols, els devers que deu cumplir el propietari, y que no pot oblidar mai que viu en societat en colissió de drets ab els d'aquesta, més respectables per representar l'interès públich.

Y aspirem a una gran difusió de la propietat, que la faci accessible fins a les masses populars, y per arribar-hi no s'ha de parlar de colissió de drets; es perquè potser en això hi va envolta una solució del problema obrer y aparta l'esclat d'un perill social que amenaça; vegem en els grans centres fabrils la població obrera disputant-se els jornals ab terrible concurrència, y les fluctuacions del mercat originadores de les vagues forçoses deixen desamparades les llars obreres. Y aquest problema sempre plantejat y sempre insoluble, potser tindria solució en el conreu de la terra; buscant medis de portar-hi els trevalladors sobrants de l'industrialisme. Avui que han emigrat de son conreu de la terra els cabals, y l'absentisme del qui 'ls posseixen ha agravat la situació, no seria desencertat provocar-hi l'immigració del trevall, buscant d'una vegada fi a les lluites dels estaments socials. Y en aquest sentit considerem de molta importància la qüestió agrària catalana perquè potser es ella qui ha de resoldre els conflictes de l'indústria. Y creiem més, creiem que per arribar a-n'aquella difusió no son necessaris ni violències ni sacrificis; dues accions poden portar-la, cooperant l'una a l'obra de l'altra; l'una d'associació, d'unió d'obrers rurals, l'altre d'auxili o ajuda.

Aquesta unió no pot esser en altra forma qu'en la de cooperació, seguint la hermosa frase, que inclou un programa: un per tots y tots per un. Aquesta ha d'esser la futura organisació econòmica; havem de seguir l'admirable exemple qu'ens donen els grans pobles procurant que surgeixin aquestes unions obreres. Al consagrar-se la llibertat

individual en l'història política desaparegueren totes les col·lectivitats considerades incompatibles ab aquella; totes les persistències del feudalisme s'arrassaren sentint l'influència de les idees predominants en el nou cicle; com conseqüència ineludible va consagrar-se un règim individualista aont els obrers hi trobaren sols indefensió, arribant l'injustícia legal, anant els temps, fins a admetre totes les condicions en el contracte del treball, proclamant-les lícites perquè eren acceptades, sense tenir en compte que'l consentiment ve en aquèls cassos viciat per la necessitat. En la gran lluita per l'existència trobareu en l'unió l'arma de resistència; foren Marx y Engels, qui en memorables paraules feren la crida y desde allavors vegem els nuclis de proletaris treballant per les llurs reivindicacions. Mes, després aparegueren noves associacions que animaven a una solució de concòrdia; eren les unions no com a arma de resistència, sinó com a nova etapa d'avenç, no l'associació com a medi per enderrocar el capital que imperava, sinó l'associació com a fi ont conviuen ab íntim consorci tots els elements de producció, y aquestes son les que baix la forma cooperativa reclamem per la població rural obrera.

Ja constituïts poden llençar-se a la conquesta de l'instrument de treball: terra, cooperant aquesta obra d'unió ab la d'ajuda de que avans hem parlat. Es necessari que 'ls obrers trobin en deixa 'ls capdals que necessitin per entrar en possessió del sòl, sense cap atac a drets lligitims y adquirits valent-se dels títols legals establerts. La fundació dels Banchs agrícoles regionals faria viable l'empresa, garantint la deixa ab hipoteca del troç adquirit, treient de les utilitats l'interès y tant d'amortisació convingut, y en totes les llurs altres necessitats podrien trobar ampar en les Caixes rurals que ab tant brillant èxit s'han comensat a assajar en altres regions ibèriques, fondant el ver crèdit agrícola. Y aquestes institucions podrien convertir-se a l'ensem en caixes d'estalvis, invalidesa, socors y segurs.

Mes, qui deu crear-les aquestes institucions? Anem a contestar-nos serenament sens pensar ab cap criteri polítich ni dogma de partit. Creiem que aquesta creació es, y propiament ha d'esser, una funció exclusivament social; mes si considerem l'Estat actual de la societat havem de fer la trista confessió de que no hi estem acostumats als altruïsmes, y encara que surgeixin energies a-n'elles s'oposarien privilegis concedits a entitats determinades, per això volem una acció més decida y enèrgica per arribar a destruir-los, y si ja destruïts la societat descuida tant magna obra, si abandonats a la seva iniciativa no se creen els banchs y caixes rurals, es l'Estat qui deu intervenir directament. L'Estat sols compleix la seva missió quan pren a son càrrech les funcions socials abandonades pels estaments que naturalment deuen complir-les. Per alguns tota intrusió de l'Estat es socialisme, per nosaltres no més es un aspecte de la missió tutelar que li pertoca y que deu abandonar a mida que nous perfeccionaments socials facin innecessària la seva tutela.

Y en primer lloch, buscant camp d'acció a les cooperatives agràries deu establir-se l'espropiació dels latifundis per causa d'utilitat social; per sobre l'afany inmoderat de retenir hi hà els drets dels qui, no possehint, vegin en la terra una solució a les llurs necessitats, perquè, com diu el catolicíssim Max Turman per sobre 'l dret de propietat hi hà el dret de l'home a conservar la seva existència. Y això que avui s'ens presenta com article de partit radical y avensat, no es més que una còpia de lo que tenien estatut els Sts. Pares quan guadien la sobirania territorial dels seus Estats Romans. Y aquesta solució de justícia no porta en son sí cap atac de l'estament agrari als altres estaments, puix sempre en aquestes espropiacions deuria existir-hi justa y competent indemnificació, y no ve a esser tampoch això un obstacle al dret de propietat, perquè, afortunadament la propietat mobiliària ofereix vastíssim camp d'acció ab més segurs y profitosos rendiments.

Aquesta opinió fundament arrelada en el sentir de totes les tendències senyala un camí a seguir, per ont devem endreçar els nostres esforços; no es una magnanimitat, sinó una mida que ve inperativament reclamada, que aparta el perill de la revolta a que'ls atia la deixadesa; y no ens referim precisament a la de la gent del camp,

sinó a la que pot donar-se entre 'l proletariats industrial per la fonda crisis, la gravetat de la qual augmenta de jorn en jorn y el remei de la qual ovirem en aquesta obra d'ajuda y socors que per sos resultats a tots favoriria.

FÈLIX GRIERA

Les margarides

A-n En Miquel Ferrá

*Ja 'l sol aguaita per l'ample cel.
Ros com la bresca, degota mel
demunt les prades totes florides.
S'embadeleixen les margarides,
y alçant la testa, veuen claror
que les anima d'un tremolor.*

*Y a les diades de sol ardent,
quant el cel brilla més resplendent,
sembla que llencin crits d'alegria;
—les margarides son flors del dia:—
blanques y rosses, com es la llum,
tenen el riure per tot perfum.*

*Tenen un riure d'ulls desxondits.
Més condormides les fosques nits,
més desvetllades les nits de lluna,
viuen de somnis, y es cada una
la confidenta d'un amoret
que dins ses fulles guarda un secret.*

* *

*¡Ay, flor, si 't cullen uns tendres dits...!
No 't valdràn riures, ni camps florits,
ni 'l sol que 't guaita de l'alta cima.
Y, —«Ja m'estima, ja no m'estima,»—
cauràn tes fulles, mesquina flor,
cauràn tes fulles, com cau el plor...!*

MARIA ANTONIA SALVÀ

Lluchmajor (Mallorca), 1906.

Sobre 'l poeta de Weimar

Idearium

Es fet positiu que la visió intuitiva del Poeta té quelcom de profètic, y que pel sol camí de l'absoluta intuició el Poeta, o millor l'Artista, aclara fets o idees, que després, comprovats ab aussili de la ciència, esdevenen tal com els havia suposat l'intel·lecte artístich. Això passa en tots els ordres.

Refermant-se a-n aquest punt, Gaston Loygue (1) ha escrit un interessant estudi referent al escriptor rus Dostoïewsky. Aquest poeta ha descrit en la seva obra, un número molt alt de tipus criminals, degenerats molt avans, cinquanta anys avans de que la ciència antropològica criminal pogués fer aquesta descripció. Y ella ha estat feta pel poeta sense estudi científich y per «la seule force de son génie et de son intuition.» Y avui la ciència mèdica, després de laborioses observacions, no pot menys que confirmar que ni un sol dels caràcters senyalats per l'autor dels *Recorts de la Casa dels Morts*, pot ser desfet en el terror científich.

Aquest cas no es pas únich, però tampoch es constant y absolut en tots els autors. D'ell—del fet en sí—se 'n dedueix la poderosa força de l'intuició. Y si per ella sola pot arribar-se a entreveure o descobrir un fenòmen purament natural, res té d'estrany que tot lo que sigui visió de forma o de procediment estètic, pugui ser establert inconscientment pel geni creador, molt avans de que l'hagi observat el crítich erudit.

Les regles que l'Art s'imposa devallen inconscientment—sense artificialitat—de l'obra del Poeta. Si anessim resseguint els

fruyts de tots els grans autors, trobariem un doll de ciència, no sols literària (sobre tot plantejament de lo que coneixem per estètica), sinó fins natural, mèdica, política...

Quelcom d'això trobem en Goethe. Però no d'una manera general y constant. S'ha de comensar per recordar que 'l poeta de la Cort de Carles August era un veritable home de ciència, y que són moltes les branques del saber humà qu'ell havia profusament estudiat: dret, astronomia, medecina, química, història natural... y qu'era amich de tots els savis de la seva època: Gottsched, Gellert, Haller, Herder, Schiller, etc... En un mot, Goethe agermanà l'estre poètic ab l'esperit científich, y aixís al costat d'un bell poema, podia escriure la Teoria dels Colors. Però, a pesar de tot, be pot dirse qu'en ell no es pas la Ciència la que posa límits a la Poesia, sinó qu'es aquesta la que lliga ab delineats camins a la Ciència. Cal veure, per comprendre això, l'esperit ab que es feta l'admirable escena del recercament vital que serà l'*homonculus* en el laboratori de Wagner.

No vol pas dir això que puga 'l seu geni, en sí y per sí, descompondre tota l'obra natural. En algunes coses a fins de coneixements senzills, fallen ses idees. Cal sols esmentar la particularitat verament especial, de que Goëthe, qui estava en relació profunda ab tots els savis coetanis, y per tant en comunió espiritual ab ells, no sapigués comprendre l'esperit del grandios moviment que havia de canviar la França. Y es això tant més estrany, en quant l'element intel·lectual mundial comprenia—aprovant-lo o desaprovant-lo—l'esforç latent que havia de produir, que produia la Revolució.

Deixant apart aquest y altres fets aïllats que trobariem en la seva vida, Goëthe es un

(1) «Un homme de génie, Th. M. Dostoïewsky. Étude medico-psychologique», thèse de Lyon 1904. — Citats per J. Grasset en «Demifous et demiresponsables». Editeur, Felix Alcan, Paris 1907.

profond y altíssim home de ciència. Donchs apesars d'aquèts coneixements, apesars de conèixer la ciència de la crítica y l'història, Goethe realisa veritables maravelles intuitives en el estudi estètic. Y no sols en terrer abstracte, sinó que en quant retrata bellament la visió grega en el capdal de les seves obres, en l'obra sublim del seu geni, no entra pas a la Grècia pel sol estudi erudit, sinó més aviat per la solitària intuïció. Per ella logra reproduir no sols les figures gregues, sinó l'ambient, l'aire, la vida.

Quan Goethe escrigué les admirables pàgines de l'*Ifigènia a Taurida* o la plàcida pastoral d'*Amina* o 'l petit poemeta d'*Alexis*, vegé y estudià — sobre tot en la primera, — la Grècia d'aont ell treia 'l fonament d'aquestes obres. Però quant se llença, en obra de molt més ampla volada, de ple a ple en el camp de la Grècia, passant dos mil anys d'un salt, y transformant y posant en íntim contacte 'l món gòtic (esperit) ab el grech (forma), deixa de ser l'home d'estudi, per a ésser l'intuïtiu. Y aquí aont deixa volar l'intuïció, aont se deixa bressar en absolut pel seu geni, es aont ab més veritable traç y visió més clarivident, reproduïx la vida grega, el panteisme antich, l'instintiva adoració a la forma.

A l'aparèixer Helena en el poema, s'hi respira tot seguit una aura grega tant forta, y tant totalment helènica, que no es pas possible superar, y es que, sense intenció artificial, es prou potent el Poeta per a que inconscientment el sentiment helènic, l'helenisme faci cantar maravellosament la paraula santa de l'home del sigle dinou.

Y esdevé, com he dit ja, el miracle, que ha d'espantar als qui estudien fredament els alts coneixements humans, que al meteix temps que la Ciència no pot pas lligar al Art, aquest fa que aquella tinga més ample camp per a esplaïar-se.

Y si en *Ifigenia* va deixar-se portar en part — en poca part — per l'objectivisme, en Helena no deixa surar més que pur objectivisme, car com ell diu ab veritable superioritat de geni, no es ell qui ha d'anar a

penetrar al món objectiu, sinó que ha d'ésser aquest món que ha de venir cap a ell, y aixís, deixant que 'l món obri placidament en ell sa obra, esdevé subjectiva *per se* ja que s'ha arribat a apropiat com a purament seva, la visió objectiva de les coses. (1)

S'ha de tenir en compte que en el subjectivisme goetià, per un acte genial, hi entra tota l'època present. Dant havia concentrat tot l'esperit. Goethe uneix espiritualisme y panteisme, y en el «Faust» apareix la reconcentració absoluta de tot el món estètic.

Ab Dant y Goethe, s'ha viscut tot el món mitgeval y el Renaixement.

En mitg de la complicació de la gran obra de Goethe, la manera intuitiva de fer, fa que avui se pugui desdoblar l'obra del Poeta, y després de sentir-ne les impressions estètiques, deduir-ne y esposar-ne tot el secret que son autor va concentrar-hi dedins, (2) segons gràfica frase del meteix Goethe.

L'autor del «Faust», el poeta panteista espiritual, encarna l'idea predominant en la d'acció de la dòna, acabant la transformació que un dia començà 'l Dant. Al panteisme antich que, per la falta de l'estudi anímich, no li era pas massa coneguda la bellesa moral, hi oposa 'l Poeta de Weimar en el «Faust», el panteisme-esperit, qui uneix a la corporal adoració l'intel·ligència espiritual, podent, per aquest camí, arribar a crear l'obra que avui be podem anomenar evangeli del panteisme.

Si apliquessim a n'aquest punt de vista la coneguda teoria de les dues intencions, veuríem com de bon principi en el «Faust» predomina de ple a ple la que podriem dir intenció de l'esperit, y en bell contrast en tota la figuració de la Grècia, la segona intenció (forma), pren un valor tal, qu'esdevé més potent que la primera, arribant-se abdues a confondre en admirabilíssim consorci en les escenes finals aont, com en nova visió dantesca, apareixen als nostres ulls les

(1) Conversacions de Goethe recollides per Eckermann.
(2) Goethe an Zeller.

belleses lluminoses de les regions celestials y l'amor espiritual de la Mater Gloriosa.

Era necessari un gran cambi en el modo de pensar humà, perquè desde l'encarnació de la superioritat en l'home, se passés al ideal de la dòna. El Cristianisme realisà l'obra, y Goethe y Dant se retroben en *l'eternal femení*, però aquell no fa com l'Allighieri, qui espiritualisa la curta vida de Beatriu, sinó que avans de fer de la seva heroïna l'idea d'eternalitat, li fa viure un drama terriblement humà.

Tornant, donchs, a lo que avans dèiem, Goethe fa encarnació de l'idea predominant, en la d'acció de la dòna, y resseguint la seva obra, trobem un lligam especialíssim en tres de les seves creacions, que 's confonen representant l'ideal d'Art.

Un autor castellà, (1) al'estudiar y analisar l'Art, fa notar ses diverses tonalitats, acabant per senyalar tres modalitats: Bellesa, Bondat, Veritat, «pero la distinción no arguye contradicción, y si bien consideramos como distintas estas tres ideas supremas — Verdad, Bondad, Belleza, — las contemplamos en una armónica unidad absoluta, donde no cabe antagonismo; afirmándose por tanto mutuamente, lejos de contradecirse, y se reflejan unas en otras, cual nobles hermanas de sorprendente parecido.»

Donchs be, aquestes tres idees (indubtablement clares en l'obra del Poeta) (2) jo les crech intuitivament encarnades en tres distintes figures femenines de l'obra de Goethe: Bellesa, Helena; Bondat, Marguerita; Veritat, Ifigènia.

Y aquestes concepcions correlatives de les tres heroïnes y les tres idees summes d'Art, esdevenen clares a poch qu'un deixi vagar ses idees en el fruyt del intel·lecte goetià, per més instintivament que busqués aquesta correlativitat el Mestre de la poesia integral.

En el modo de ser de nostre autor, s'hi nota un engrandiment en la visió del món.

Dant no n'havia tingut prou del món terrenal, y la visió seva s'estengué als terriblessims avenchs infernals, a la plàcida sensació del purgatori, a la lluminosa visió dels astres celestials.

Goethe tampoch ne té prou del món que 'l volta pera basar-hi la seva obra. El món gòtich era petit per a la visió del geni, y quan vol buscar la modalitat bellesa — devant de la bellesa espiritual: bondat, veritat, — llença la fantasia cap a la Grècia, cap al país de l'humanisme, y vessa allí tota la mística adoració a la forma d'un admirador profund de la bellesa escultural.

Però no 'n té prou encar de la visió de l'història d'Helena, sinó que li resulta petit el camp de la mitologia germànica de les montanyes de l'Harz, y s'esplaia dintre l'amplíssima idea de la mitologia grega, ab la notabilitat de que 'ls sers mitològichs per ell creats y fets viure en la planura grega, si son d'ambient completament helènich, no tenen absolutament res que veure ab les mitològiques creacions d'Homer, de Sòfocles... (1)

Al dibuixar Helena — encarnació de bellesa — donà tota la força de sensació humanament possible, fent resseguir desde l'adoració que per ella sent el doctor Faust, al desdeny poruch ab que Mefistòfole reb la visió de la companya de Menelao.

Es curiosíssim anotar la diferenta manera com tracta Goethe al Mefistòfole que acompanya per primera vegada a Faust, de la manera com el dibuixa en quan es ja perduda la visió de Marguerita. Mefistòfole es una creació mitgeval, producte del catolicisme, qu'encarna tota l'essència del mal en el diable — el vell diable atrevit de les iglesies gòtiques. No es cap d'aquells deus grechs — símbols del mal — que sentien les agradoses impressions de la forma material, ja que d'ella eren formats, sinó que es l'esperit mitgeval que no té noció de la matèria, perquè ella, en el seu sí, no predomina.

(1) Pedro A. de Alarcón. «Discurso Académico.»

(2) Étude sur la mystique du poème «Faust», par Henri Blaze. — Éditeur Charpentier, Paris.

(1) Essai sur Goethe, par M. H. Blaze de Bury. — Éditeur Fasquelle. Bibliothèque Charpentier, Paris.

Y la diferència entre 'l Mefistòfole de la primera y la segona part del «Faust», fou valentment ajudada per la diferència de temps en que foren escrites l'una y l'altra. La primera, en plena joventut, la segona, en les negrors de la vellesa (1). Y si en la primera visió l'irònich Mefistòfole es un esperit clar y rectilini, en plena Grècia, o fins devant del *Homunculus* de Wagner, es un irònich terriblement corvat, barrocamment ple d'hermoses idees complicades.

En el món gòtich el diable té sols els grans refinaments de l'esperit, y per tant l'impressió que la bellesa material havia de produir-li era forçosament d'estranya repugnància, a l'inversa del Faust, que ha de sentir profunda admiració a la forma, però igual admiració envers l'esperit, ja que, essent l'apassionat amant d'Helena, ha adorat a Marguerita, la que l'ha de salvar en l'encarnació més gran de l'esperit.

Però aquest domini, aquesta tendència cap a l'idea bellesa, va lligada ab la de bondat. Helena es lligada a Marguerita — precedida y seguida. — Y veieu aquí com va aparequent aquella relació que senyalava entre bellesa y bondat, íntima y instintivament lligades en l'esperit del poema.

En realitat aquestes dues idees no romanen pas soles. A elles s'adjunta la tercera que completa la trilogia suprema. En tot el «Faust» hi sura l'esperit de la veritat, que nasquent de la bondat de Marguerita o de la bellesa d'Helena, es admirat per l'esperit cultural del jovedoctor, o reacciona violentament sobre l'irònica força del malèfich Mefistòfole.

Però aquesta tercera idea s'encarna ab més senzillesa y claretat que en el «Faust», en el poema espiritual que feu Goethe de la recreació d'Ifigènia.

Si ameu la veritat com dieu, homes, qu'aquest amor me valga; y al sentir-la de ma boca, varons, glorifiqueu-la. (1)

La font última de tota noció de l'Art, en l'home, no es altra que la Naturalesa. Fins les escoles ascètiques tenen en ella son origen, ja que al apoiar-se en el home *per se*, en l'home en sos sentiments supernaturals, s'apoiem en una part integrant, y encar podríem dir-ne principal de la Naturalesa. Això es cert y positiu; però aquesta es observada ab diferents prismes, segons l'època y 'l temperament individual en que 's produeix la sensació bella. Y aquesta diferència 's fa palpable en la manera com la sensació s'esteriorisa, es a dir, al generalisar-se a tothom (*públic*), el fet general sentit per un *autor*. Y aquí apareixen ab tota llur cruesa els problemes de la concepció del Art y el de l'espressió, origen de les escoles.

En quant a l'espressió, Goethe resumeix en son sí l'ambient en que vivia, per una gran força subjectiva y per medi d'una gran concentració (arca poètica de la vida integral humana). En quant a la concepció del Art, volta, inconscient, però ben característicament, al entorn de les tres idees y encarnacions d'elles, ja senyalades.

En conjunt, en la visió goetiana, hi suren clarament delineades — susceptibles d'una certa separació per un anàlisi detallat — les tres concrecions de les tres idees correlatives, que no essent més que una armònica unitat, poden presentar-se com a tres nobles germanes d'una sorprendenta semblança...

Y aquesta gloriosa concentració es indubtablement un dels majors encants de l'obra goetiana, qui a l'unir Helena, Marguerita, Ifigènia en la ment del seu autor, lligà en consorci indisoluble, en maridatge eternal, la Bondat, la Veritat y la Bellesa.

J. M. BASSOLS Y IGLESIAS

(1) Es una equivocació voler veure constantment en Goethe, l'home impassible fins físicament, com volen suposar molts autors. Vegi's en la «Chronique Médicale», 1906, p. 83, l'estudi sobre la «Dégénérescence de la famille de Goethe», per Möllus — que es l'autor que creiem tracta més a fons la física salut de l'autor del «Faust».

L'ensenyança a Alemanya

El dibuix en les Escoles superiors

La nostre llei *moderna* d'ensenyança es de l'any 1857.

¡Si n'han passat de coses d'allavors ensà!

En aqueixa s'ordena qu'uns meteixos llibres, previament aprovats per la Junta Superior d'Instrucció Pública, han de servir de text en totes les escoles del regne.

Per sort, la Junta —una oficina més, del nostre Estat buròcrata— té l'atenció embargada per les qüestions de nòmina; y això permet que molts mestres y catedràtics hagin trobat manera de fer-se un sobressou publicant llibres ab l'únich fi y objecte de que 'ls hagin de comprar llurs deixebles. (Evidentment, no es l'ensenyança lo que ha apassionat més als homens de govern, ni als polítics d'Espanya. Sembla qu'es cosa, per altre part, que al nostre poble no l'interessa gens).

Mentrestant Alemanya s'es feta gran y forta —segons Bismark— per sos mestres d'estudi; ha comprès que la lluita mundial era una lluita de civilització; y bona prova de 'l que allí s'estila en tal sentit es el llibre que ab el títol de «Manual pels mestres de les Escoles superiors» edità l'any passat la casa G. B. Teubner.

Aquest Manual, conté un capítol dedicat a cada una de les matèries que constitueixen o deurién constituir la segona ensenyança en nostra pobre Espanya, escrit per l'especialista més eminent dintre de cada ram; aont després de fer-se l'història dels mètodes empleats fins avui día, se fixen clarament els punts de vista que han de tenir presents

els mestres en cada cas. Tanca 'l capítol una bibliografia —ad hoch— molt completa.

Cal fer-se càrrech de lo qu'es aquest llibre, tant diferent dels que s'escriuen per aquí més o menys dedicats a l'instrucció de primer y según grau.

Fent-se EMPORI ressó de l'intens moviment de cultura que s'inicia en la nostre terra, ha encomenat l'estudi y divulgació dels capítols sobredits a persones escullides entre les que a Catalunya s'han dedicat al conreu de cada una de les especialitats esmentades, per donar-ne una idea total degudament comentada y ab orientacions nacionals: y comensa pel capítol dedicat al dibuix signat pel conegut artsita F. Kuhlmann per ser aquesta ensenyança tant important que molts dels pedagochs moderns l'anteposen a la de la lectura y escriptura; y finalment perquè ab tot y ser de les més necessàries que puguin dar-se a un poble eminentment artista com el nostre, sol estar aquí tant descuidada que no pot dir-se propiament que *'s dongui* sinó més aviat que *'s pren*.

El dibuix a pols o a mà lliure, pertany a les més modernes assignatures de les Escoles superiors alemanyes; aont sols hi pogué entrar fa cosa d'uns setanta o vuitanta anys, baix la renúncia de sa finalitat característica y essencial.

En aquesta raó cal cercar-hi, segons En Kuhlmann, (el qual compta ab l'escassès de l'aptitut artística) la causa de que no estigui encara avui expandit y consolidat en les masses el seu objecte mètode y empleo, com

ho està en els de les demés ensenyances; y en la reacció iniciada cercant aquella finalitat (en el sentit artístich y personal) cal trobar-hi —segons nosaltres— la raó de que s'hagin perdut avui de vista 'ls medis necessaris per a assolir-la.

Sempre 'l poble alemany ha estat propens a tot genre d'abstraccions. Dotat d'una força poderosa d'anàlisi acaba per trobar en cada cosa més principis més o menys generals; però dotat ensemps d'una inflexibilitat d'esperit ben manifesta en son caràcter ordenancista fins al militarisme, tracta després de fer passar la vida —qu'es variació y complexitat constants— per l'adreçador ferreny d'unes quantes regles determinades; y la realitat viventa s'esmuny rient: l'embalum d'aquelles regles ha d'esser arreconat per inútil; y allavors el substitueix per un altre aparell que tart o d'hora també acaba per imposar-se, fent-se aclaparador y ofegant, y que acaba corrent en conseqüència, la meteixa sort que 'l primer.

No hi hà cap dubte de que 'l mètode es necessari y de que res pot fer-se sense ell; però l'home mai ha de ferse víctima d'un sol mètode —que essent humà ha d'esser limitat— y ha de conservar sempre son franch albir per sortir lliurement de qualsevol sistema que l'empresoni.

Vegi's en prova delo dit respecte a l'idiosincràcia alemanya, fins a quin punt es abstracte y analítich el concepte que En Kuhlmann té del dibuix.—Diu qu'existeixen dues classes o maneres de Dibuix, essencialment diverses: el que anomena *obligat, constructiu o geomètrich*, que segons ell té 'l caràcter de ciència, es exclusivament d'ús matemàtic y per això matèria intel·lectual compresa dins les nocions de l'esperit abstracte, divent-se executar ab l'empleo d'instruments mecànichs (regla compàs etc.) y 'l dibuix que anomena *a mà lliure o a pols* y també *dibuix lliure* del qual diu qu'es una pràctica de la mà y de la vista, lliure, més agradable que'l primer y d'observació; fill d'una potència y sentiment fundat, en la representació del camp visual y en la perso-

nal interpretació y la naturalesa o essència del qual se troba en l'Art.

En conseqüència troba evident:

1.^{er} que la primera classe de dibuix, o sigui, pres aquest en son primer aspecte, no pot pretendre ocupar el lloch d'una assignatura dins de l'organisme d'un pla d'estudis, perquè 'ls elements constitutius d'una tal ensenyança pertanyen a l'instrucció matemàtica, y 'l dibuix constructiu ha d'esser pres com una part d'aqueixa.

2.^{on}: que 'l dibuix sols té dret a una assignatura necessària per l'educació prenent-lo en sentit artístich; perquè allavors serveix de compensació relativa a la parcial educació de l'enteniment que proporcionen la major part de les altres matèries d'ensenyança.

3.^{er}: qu'es precis tenir un desconeixement absolut de l'objecte y fi del dibuix a mà lliure si s'utilisa per a fer construccions matemàtiques: perquè 'l demanar a l'ull y la mà que trevallant lliurement, donguin figures matematicament correctes, —les quals segons llur essència solíciten l'ajuda del regle y 'l compàs— s'ha de renunciar al valor incitant que artísticament té 'l dibuix.

Partint d'aquestes conseqüències, baix la pressió de les equivocacions sofertes fins al present pels mestres de dibuix, y tal vegada degut a l'influència de la paraula *freihandsaignen* ab la qual anomenen al dibuix fet a ull y a pols, s'ha produït no fa gaire a Alemanya un cambi radical en la manera d'ensenyar-lo. S'ha pensat que'l dibuix ha d'esser un art per força, s'ha volgut pendre com si fos un artista a cada un dels deixebles, fent-lo actuar de geni desde 'l primer moment; s'ha donat al nou mètode d'ensenyança'l pompós nom de «La Reforma», y s'ha cregut resolt el problema insoluble de fer artistes igualment que si fossin productes industrials.

Per a nosaltres no pot haver-hi més que una mena de dibuix; perquè aquest pres en sí meteix no es altra cosa que un medi d'expressió, com la paraula, y que, com aquesta pot arribar a produir tot un art si la tècnica d'un o l'altre s'ha arribat a conèixer y assimilar y està en mans d'un artista.

Quan el dibuix serveix per a expressar veritats geomètriques conegudes, dona lloch al dibuix geomètrich, que pot fer-se a manera de ciència, abstractament y partint de principis coneguts; però les veritats sabudes sistemàticament y formant tot un còs de doctrina, son escassíssimes comparades ab l'infinit número de veritats que representen tots els fets reals o be possibles en sa complexitat maravellosa; y allavors el dibuix, per a expressar aquesta mena de veritats, no trobant base y apoio, l'ha de cercar en el sentiment humà, prenent-lo ab l'amplitut ab que 'l deixaren consagrat com a tal les passades generacions ab son modo de veure y de sentir.

A mida que va sortint-se el fet de la simplicitat d'una abstracció científica, esdevé més difícil el dibuix, apartant-se del ans dit caracter geomètrich, y dant lloch als distints dibuixos que acostumen a practicar generalment els professionals, y que son entre sí tant diferents com els que son precisos per donar idea de la manera d'esser y de construir-se una màquina, un repujat de ferro, un teixit y una randa.

La percepció sencera de les formes simples, fonamentals o geomètriques es molt més fàcil que la de les complexes; com també ho es molt més la técnica ajudada d'instruments apropiats, que la desprovista de medis: y per això serveix el dibuix geomètrich de base, o mellor dit de caminadors, per a iniciar els esperits febles en la consciència clara de les formes y 'l modo d'expressar-les, encaminant-los gradualment a mida que l'idea va fent-se més complexa. Però aquesta consciència de la forma —que té 'l seu modo de comparar, distint del raïocini literal— existeix en estat latent dins nostra ànima d'una manera a voltes prodigiosa; y en aquest cas sol anar unida a la consciència de color y tamany per l'influència que exerceix cada un d'aquestos tres caràcters sensibles, sobre dels altres dos.

Els qu'estàn en possessió d'aquesta mena de consciència son aptes, fins sense saber un mot de geometria, per a expressar quantes idees puguin expressar-se plasticament y

fins arriben a suggerir sensacions que no poden ser percebudes pel sentit de la vista ni tampoch tenen existència real (en virtut de les íntimes relacions que segons sabem per la pràctica presenten les diferents sensacions entre sí).

Però aquest resultat no podran conseguir-lo tots per igual ni en la mateixa forma. Sobre tothom, les dificultats en l'entendre's depenen de vegades no tant sols del qui parla sinó d'aquell qu'escolta. Caldrà donchs tenir en compte 'l modo com ho han fet pera assolir-lo sobre la majoria d'humanitat els qu'ens han precedit en l'història, y cercar en son exemple la manera de poder-nos fer nosaltres més expressius.

Lo mateix passa ab el llenguatge; fent cas omís de la seva diversitat, els sons pobres y guturals de les llengües salvatges y primitives han anat servint de models fins a arribar a crear les modernes ab tota sa riquesa y complexitat; y aquell qui té consciència de la paraula y la sent bategar dins la seva ànima, sense necessitat de la gramàtica, y prenent solament l'exemple d'entre 'ls que són tinguts com els mellors, pot fer tant expressives ses idees qu'entusiasmi y arrossegi les multituds.

Aquestes breus idees indiquen clarament que 'l mètode per a aprendre a dibuixar ha d'esser diferent a cada instant dintre d'una mateixa unitat. L'objecte que se vulgui expressar y 'l subjecte que pretingui expressar-lo el faràn variar, marcant en cada cas quin sistema serà el més convenient.

No s'ha entès pas això —generalment— en les Escoles Superiors d'Alemania.

Comensaren els pedagogs proclamant la necessitat de l'ensenyança del dibuix; però d'un dibuix altament imperfecte corresponent a la noció imperfecte rudimentària y gaire be podriem dir-ne de sentiment que tenim de les coses al veure-les per primera vegada y considerar-les lleugerament en son aspecte extern. Però aixís com l'afany espiritual de saber y de profundisar ens incita a estudiar-les, donant-nos-en una segona noció molt més complerta (si be encara imperfecta perquè es estrictament analític).

ca, les escoles alemanyes implantaren després una ensenyança de dibuix consistent en produir ab tota l'exactitut possible, a ull y sens cap instrument aussiliar, formes senzilles rudimentàries y geomètriques, després d'un previ exàmen de les meteixes molt distingut però eminentment literal. Aquest sistema d'ensenyança forçosament havia d'esser feixuch y deficient per l'esclavisador y especialista; però mercès a-n ell Alemanya vegé florir d'una manera prodigiosa son art industrial fins que, fixant-se en que aquest tenia menos d'art que d'indústria y fent-se càrrech dels resultats artístichs que'l dibuix pot donar, pretengué fer-lo aprendre desde 'ls primers moments en son concepte el més complert y enlairat; sens tenir en

compte que 'l concepte íntegral y sintètic de les coses, precisament per ser el més simple es l'últim y 'l més difícil d'obtenir, sense recordar massa que tota mena d'ensenyança presuposa un sistema, una part d'imposició y per tant una fèrula; y sens preveure que 'ls deixebles desprovistos de metodisacions apropiades, havien d'acabar copiant la mena dels seus mestres.

El meteix Kuhlmann esplica l'història de les reformes qu'ha esperimentat en sa pàtria l'ensenyança del dibuix ab les següents paraules y Comentaris.

B. CUNILL

(Seguirà)



MADONNA DI VALVERDE

Reproducció d'una taula pintada al oli y decorada ab molta riquesa que's troba en el convent de Valldonzella d'aquesta ciutat y en el chor de l'iglesia ahont canten y resen les monges. Aquesta imatge l'anomenen la Mare de Deu del Chor, y la tenen en gran veneració y estima; es una pintura que té tot l'aire italià; el colorit es molt agradós y la fastuositat del seu decorat ens recorda aquelles Madones que tant abunden en les iglesies de Roma, delícia dels visitants, tant devots com artistes.



Aquest aigua-fort de Goya, que té el mal gust de representar un ajusticiat, està tractat com els de Tièpolo publicats en el número passat, la paternitat dels quals hem volgut fer palesa no per desmerèixer aquest ni d'altres que publiquem, puix ja es cosa sabuda que 'ls artistes no surten com els bolets; els uns són fills dels altres, fent major llum els més dotats.



Fortuny també fou un aigua-fortista de primera; seguí les petjades de Goya ab caràcter y personalitat pròpies, arribant a una fermesa de forma verament admirable y dintre el gust més esquisit, com pot veure 's en el «Criminal lligat» que publiquem, tractat ab força y elegància fins a fer oblidar lo repugnant de l'assumpte.



MADONNA DI VALVERDE

Reproducció d'una taula pintada al oli y decorada ab molta riquesa que's troba en el convent de Valldonzella d'aquesta ciutat y en el chor de l'iglesia ahont canten y resen les monges. Aquesta imatge l'anomenen la Mare de Deu del Chor, y la tenen en gran veneració y estima; es una pintura que té tot l'aire italià; el colorit es molt agradós y la fastuositat del seu decorat ens recorda aquelles Madones que tant abunden en les iglesies de Roma, delícia dels visitants, tant devots com artistes.



Aquest aigua-fort de Goya, que té el mal gust de representar un ajusticiat, està tractat com els de Tièpolo publicats en el número passat, la paternitat dels quals hem volgut fer palesa no per desmerèixer aquest ni d'altres que publiquem, puix ja es cosa sabuda que 'ls artistes no surten com els bolets; els uns són fills dels altres, fent major llum els més dotats.

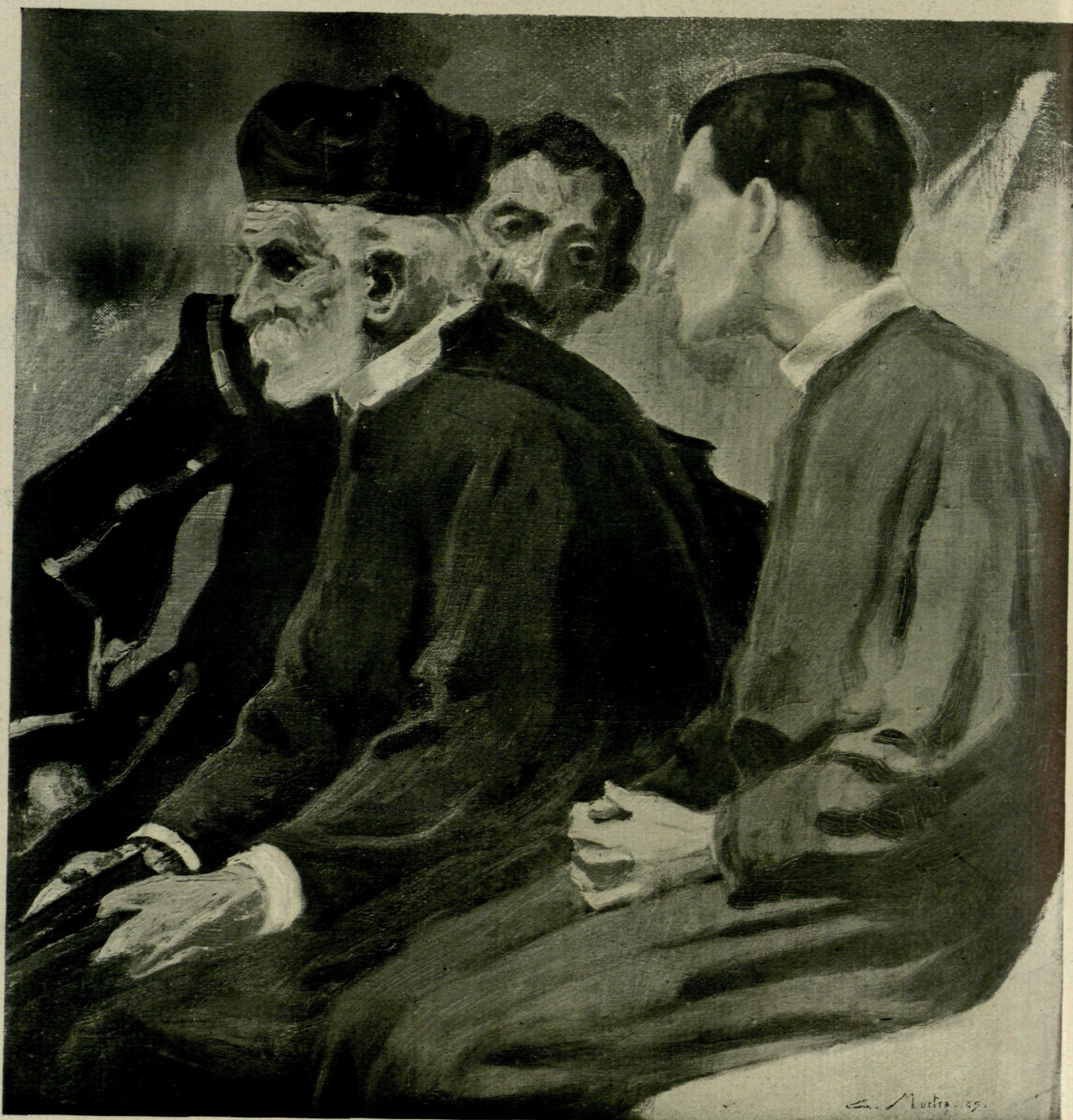


Fortuny també fou un aigua-fortista de primera; seguí les petjades de Goya ab caràcter y personalitat pròpies, arribant a una fermesa de forma verament admirable y dintre el gust més esquisit, com pot veure 's en el «Criminal lligat» que publiquem, tractat ab força y elegància fins a fer oblidar lo repugnant de l'assumpte.









Estudi de fracment per una pintura mural d'En Joan Llimona, representant Sant Felip Neri presidint una festa de joventut a l'aire lliure als afores de Roma. L'obra està col·locada a l'iglesia de Sant Felip d'aquesta ciutat.



Meissonnier, pintor importantíssim, francès, de mitjans del segle passat, contemporani y admirador y admirat del nostre Fortuny; gran dominador de la forma tractada ab una minuciositat extraordinària, però que ha deixat algunes obres definitives completíssimes baix tots estils; vida, forma, caràcter y molta sobrietat y grandiositat, com se pot veure en el que reproduim «La baralla» y en «La retirada de Napoleón I a Rússia» que reproduïrem més endavant. Aquest gran artista està malhauradament desprestigiât y oblidat pels nostres moderns poch aficionats a lo definitiu en matèries d'Art.



Coses assenyalades

PEL CENTENARI DEL REI EN JAUME.—El nostre amich, D. Llorens Riber y Campins, pvre., ens ha enviat el text imprès del Sermó que digué a la Seu mallorquina en la festa del VII centenari del naixement de nostre gran Rei.

Per segona volta Mn. Riber ha trencat la bella costum de fer els sermons en llengua oficial; fou la primera en una altra solemnitat del Rei Jaume, y Mn. Alcover fou qui digué en català el sermó de la Conquesta de Mallorca.

No sabriem fer l'elogi d'aquesta bella oració del pulcrissim poeta, si no donant-la a conèixer a nostres lectors.

Vegi-se'n els principals fragments:

«Deu el marcà, tot just nat, amb el segell formidable d'una gran destinació; y els presagis qu'acompanyaren son naixement semblen esser dels temps bíblics, en que les llengües mudes se destravaven per saludar l'Aubada messiànica. Això ho conta 'l Rei meteix, y té la narració autobiogràfica una grandesa primitiva. Samare tant pronte com fou nat, l'envià a Santa Maria de les Taules. Era poch més de mitja nit, y l'esglesia batia com un cor ple de Deu, y vibrava més solemne y augusta que de costum la salmodia de Matines de Santa Maria; y tot d'una que l'infantó fou dedins, una veu entonà 'l *Te-Deum laudamus*: l'himne d'exaltació y d'acció de gràcies que l'Esglesia Catòlica ha associat a totes les jubilacions: el *Te-Deum*, que podria parèixer compliment a les insistents pregàries de tots els preveres y religiosos de Montpeller qui per espai de set dies, per obtenir la regia maternitat de Maria de Montpeller, resaren la missa

de Santa Maria, tot felicitant-la per son real infantament, amb el vers efusiu dels Seduli:

Salve, Sancta Parens enixa puerpera regem!

»Y que també podria esser corona dels dejunis generals y de les oracions dels prohoms, dels Abats, dels Priors, Oficial del Bisbe, dels homens de Religió, de les dotze dames y de les dotze donzelles, cadascú amb un ciri penitencial en la mà, agenollats devant la porta de la cambra del Senyor Rei En Pere, la nit d'aquell diumenge memorable en que estigueren obertes y plenes totes les esglésies de Montpeller. Amb una majestat augural y lenta seguí desplegant ses onades l'himne de Sant Agustí y de Sant Ambrós que abans de pujar al cel, se dilata; se dilata replegant totes les veus suplicants de la terra.

»De l'església de Santa Maria de les Taules, l'entraren a la de Sant Fermí. Aquí, finides ja Matines, tant pronte com l'infant fou entrat dins el temple, començaren el càntich derrer de Laudes; el càntich de cisne de Zacaries, blanch de vellesa tremolosa, esplosió armoniosa y profètica preparada per un intens reculliment y per un mutisme de nou mesos: *Benedictus Dominus Deus Israel*.

»Dins els versicles del gran càntich hi bramulava a estones com un vent de doble profecia: «Beneít sia el Senyor Deu qui al cap derrer ha visitat y ha redimit son poble y li ha suscitat un Salvador poderós... Talment ho prometé per boca dels Sants Profetes que en tot temps hi hà hagut, ens ha alliberat dels nostres enemichs y de la mà de tots els qui 'ns avorriren... Per fer misericòrdia amb nostres parès... per a que sen-

se temor alliberats de la mà de nostres enemichs, el servíssem en santetat y en justícia tots els nostres dies... Y tu, oh infant... aniràs devant devant a preparar els camins del Senyor... per dur coneixement de salut a son poble, per la remissió de sos pecats... per illuminar tots aquells qui seuen en tenebres y en ombres de mort, per endreçar els nostres peus per camins de pau...» Amb aquests pronòstichs Jaume fou armat cavaller y paladí del misteri lluminós de la Creu. Maria de Montpeller res ne savia. Estava esperant, y quant la hi contaren, ses entranyes maternals se conturbaren amb un estremiment desconegut. *Salve, Sancta Parens, enixa puerpera regem.* Deu ha marcat ton infant amb un segell de realesa predestinada a gloriosos heroismes.

»Sa mare, en memòria del chor apostolical, feu fer dotze ciris, tots d'un pes y d'idèntica gruixa, les feu encendre tots dotze a la una, y cadascún escriguè el nom d'un dels dotze Apòstols. Efusivament cremaven, agradables a Deu, els dotze ciris alçant envers el cel propici la flama clara: silenciosament degotaven les dotze candelles, esbeltes y pures com un tronch de lliri amb la casta coròla de flama pàlida y mòvil, nodrida amb cera efusiva; y la qui tenia el nom del Apòstol Jaume durà més que les altres «be tres dits de traues» y per això y «per la gràcia de Deu» tengué el nom del Fill del Trò el Rei d'Aragó, el nom del qual s'esbombà com un trò fragorós dins la Cristiandat y feu mudar de color la mitja lluna.

»A un infant així predestinat la Mà de Deu l'havia d'acompanyar y preservar en tota ocasió. Tempestats grans se congriaren, s'engrandiren y tronaren vastament demunt aquest capet infantívol. Obriu les cròniques contemporànies: pareixen escrites amb una mà ardent qu'apenes pot refrenar el galop de la ploma heròica, y amb l'altra sobre 'l pit qu'apenes pot contenir l'alçament èpich del cor. Llegiu les cròniques del gran Rei: les brostes de son llorer ja creixen primerenques y sanguinoses, y exhalen un olor

de penetrant heroisme: en sortireu marejats. Y are jo que'n tench de cullir per honrar sa memòria, no sé quines tench de triar. Som com un infant qui entra dins un gran jardí florit y voldria dur-se'n totes les flors qui no caben dins sos braços. Es precis restrenyer el feix de llorer y donar a tastar no més unes quantes gotes d'aquest gran calze de glòria.

»Deu qui, segons expressió de la Sagrada Escritura, ha modelat un per un el cor de homes—*qui finxit singillatim corda hominum*—per ministeri dels Templaris y baix l'alta direcció de la Seu Romana, va modelar el cor del fill orfe de Maria de Montpeller, tot donant-li un tremp heròich, y posant-li ales de conquesta: el feu Conqueridor. El feudalisme turbulent acalà el front devall ses mans, y sobre 'l terratrèmol d'un estat de coses qui s'abisava, s'adreça vencedora y alta sa jova figura de vint anys descrita amorosament pe'l cronista Bernat D'Esclot: «Fou lo mes bell hom del mon... y fou molt ardit y valent y llarch de donar y agradable a tota gent y tengue tot son cor y tota sa voluntat de guerregar amb serrains».

»Pondera el cronista Ramón Muntaner l'indulgent benvolença dels Reis del casal d'Aragó qui no eren senyors de sos vassalls, sinò qu'eren sos companys, y se dignaven ennobrir amb l'armini pompós de sos mantells les més humils manifestacions populars. Si un rich hom o cavaller o home de vila qui fos honrat, maridava una filla y requiria qu'els Reis li fessen honor, allà ells eren a l'esglesia o a la senzilla festa de família. Si negú moria o se feia aniversari de la seua mort, ells hi anaven talment ho haurien fet amb sos contrirals. Si un pagès los trametia un present de fruita, aquella fruita perfumada embalsamava y alegrava la taula real; y per castells, viles y llochs menjaven les viandes qu'els aparellaven, y dormien en les cambres qu'els havien en-

dreçades. Així ja no es tant estrany l'espectacle d'un jove Rei qu'amb tot son seguici s'asseu, volenterós y agrait, a la taula d'un mercader de Tarragona. Sobre 'l bull ardent de xerradiça que s'alça al acabament del dinar, se destacava la veu del mercader Pere Martell que «sabia molt de mar» perquè era «comit de galeres» evocant l'esplendent visió de les nostres illes d'or florides devall l'indulgència d'un cel transparent y voltada del riure etern de la mar. La divina Sabiduria les feu sortir de les profunditats de les aigües, perquè fossen en tot temps als navegants de refugi, y la Mà omnipotent les establí en mitx de la mar, lligant-les a-n'el fons amb una àncora eterna.

»Durava en l'evocació de Pere Martell, segons la recompta Fr. Pere Marsili, la fascinació que li degué produir la vista de Mallorca. Parlà entusiasticament de l'horror de la costa brava, dels pinars escabellats de la ribera, de les monstruoses oliveres entrevistes, de les vinyes qui maduraven vastament la púrpura del raïm, de les fonts abundoses qui corrien tremolant y lluint... y sobre, tot evocà la vista de la Ciutat de Mallorca qui mostrava, negres, ses tres grans portes de ferro, l'hòrrida percinta de torres y de mur, y alçava formidable la corona del bell antemural.

»La paraula suggestiva del còmit de galeres qui tant sabia de les illes d'ultramar, enlluernà el senzill heroisme d'aquells nobles qui se'n anaven a fer requesta a-n'el jove Rei sobre conquerir el tentador reïne de Mallorca. ¿Qui es qui ha dit que la conquesta de Mallorca fou una baixa empresa mercantil? «Negu pot esser bo d'armes si no es alt de cor» era llavors sagrada llei de cavalleria. Oh Rei! «L'honor de nostre Senyor Deus Jhesucrist en dit lloc es menyspreada» deien els nobles. «*Illuminare his qui in tenebris et in umbra mortis sedent*» li hauria dit jo. ¡Recordau que sobre 'l vostre breç sonà com una vocació y un auguri: Illuminau tots aquells qui seuen en tenebres y en ombres de mort. Aixermu els camins de la fe! Segons conjectures vàlides, pot ser qu'aquí no hi hagués haguda mai emigració

total de la fe. Ella era romasa aquí, casi desconeguda, y havia abraçat, plorant y esperant, la pàtria futura de Ramón Lull y Catalina Thomasa; y aquesta terra, feel a sí meteixa y a Deu, esperava el Conqueridor per tornar aixecar cap a-n'el cel ses brostes abatudes.

»En la gran síntesis a-n-e que m'obliga el curt espai de temps y l'atenció benvolent que 'm dispensau y de que jo no 'n tench d'abusar, deixau-me vagar ab anyorança per aquestes recordances gloriuses; deixau-me rompre y esmicolar ab dits ardents aquest brot de llorer de la corona del gran Rei per perfumar aquesta festa de família.

»De Salou, pel mes de Setembre, partí la flota conquistadora. «Tota la mar semblava blanca de veles, tant gran era l'estol». El Rei ne tengué una alegria gegant. *Exultavit ut gigas*—y sa crònica autògrafa en aquest endret, neguarda encara l'exultant alçament del istil, y corre per ella com un calfret de sublimitat que no sabia reproduir sinó una boca èpica. Cruixien al vent les veles, com un eixam de banderes heròiques. A mitjàn lloch reberen l'assalt formidable del Llebetx y sobre la veu del Llebetx s'aixecà l'humil deprecació del Rei. El temporal s'apacà; y un decapvespre tots els ulls marevellats veren perfilar-se com una visió, dins l'or y la vasta púrpura del Ponent, l'anyorada Mallorca... Y «Don Nunyo Sans y Don Ramon de Montcada y el Mestre dels templers y En Bernat de Santa Eugenia y En Gilabert de Cruyles foren els primers qui saltaren a terra en nom de Deu tot poderós».

»A-n'aquest nom d'inefable alegria la noble terra de Mallorca se degué estremir: un tremolor d'entusiasme degué crispar el bosch y conmourre la planura, tot saludant Aquell qui va dir que si veus humanes callaven, les pedres l'aclamarien pegant crits.

»¡Oh Dragonera qui erisses sobre aigua ta esquena de drach y ta llarga boca serpentina! Pinars qu'ompliu d'ombra de bàlsam les planures de Santa Ponsa y qu'acariciau el nostre orgull de mallorquins amb murmu-

ris y confidències de glòria! Digau-nos quina alegria tenguéreu quant véreu passar el jove Rei amb la Santa Creu vencedora.

»La Ciutat de Mallorca blanquejava, formidable erissada de torres y castells y desbordant de ferro y de llances; y semblà «la mes bella vila qu'haguessen vista jo ni aquells qui amb nos eren» diu el Rei. ¡Oh Rei! L'honor de Nostre Senyor Deu Jesucrist aquí dins es menyspreada. Illuminau-los ja que seuen en tenebres y en ombres de mort. Y tu, oh Mallorca, aixeca't perque ja es venguda la teua llum y la glòria del Senyor demunt tu s'es llevada. Vetaquí que les tenebres endolaràn la terra y s'estendrà demunt altres pobles una gran boirada; però demunt tu sortirà el Senyor y la seua glòria dins tu serà vista. Alça 'ls ulls y mira! Tots aqueis se congregaren, y son vençuts per tu. Es gent guerrera, breçada amb cants de monjos y amb sò de clarins: raça d'àguiles qu'han fregat amb l'ala indòmita l'altura de tots els heroïsmes y venen per empeltar aquí la fe de Sant Pacià y de Sant Sever, idèntica a la de ton bisbe Elies!

»Mallorca conquistada benaventuradament se poblà d'una ascètica florescència d'hàbits regulars: la nostra terra se va veure vestida amb un blanch ropatge d'esglésies; y com un títol d'eterna possessió, començà a aixamplar aquesta Catedral augusta l'amplitut de son gremi de Mare y de Mestra: començà a créixer el bosch de columnes y a esbrancar-se gentilmente en l'altura vertiginosa; les voltes desplegaren demunt elles ses vastes ales de pedra, y sobre 'l deliri de la arquitectura gòtica anava pujant, pujant per estones la divina *locura de la creu*.

»Ara haurem de deixar el corcer de batalla del gran Conqusridor fent cavalleries, assaigs, y proeses qui terminaren amb la conquesta de València. A mitges no més l'admiraria qui 'l conegués solament alt «un pam mes qu'els altres» ros y ardent devall el vestit de malla fulgurant, vibrant en son braç el llamp de l'espasa, dins un

núvol de pols heròica, seguit d'un esbart de victòries aletejant amb ales cruentes. Més gran es encara en les arts de la pau fecunda, y quant consagra a Santa Maria, sense haver esclafada ni malmesa una sola flor de sos jardins, la ciutat de Múrcia, gentil e incruenta.

»Retreu mon senyor Sant Jaume, escriu el Rei, que fe sense obres morta es: aquesta paraula volgue nostre Senyor complir en los nostres fets; y jatsia que la fe sens les obres no valga res, quan totes dues estàn ajustades fan fruit: lo qual vol rebre Deu en la seua mansió. Y com el comensament de la nostra naixensa ja fos bo, en les obres nostres havia mester millorament: no per tal que la fe no fos en nosaltres de creure nostre Creador y les seues obres y la seua Mare pregar que pregas per nosaltres al seu car Fill que 'ns perdonas lo tort que li teniem... Y quant nostre Senyor Jhesucrist qui sab totes coses, savia que la nostra vida s'allargaria tant que fariem ajustament de bones obres amb la fe qu'haviem, feia 'ns tanta de gracia y de merce que per pecadors que fossem de pecats mortals y de venials... no volgue que morissem fins a tant qu'haguessem això complit. A la derrieria de nostres anys volgue acomplir que l'obra s'acordas amb la fe... Coneixem y entenem per veritat aquest mot de l'Escriptura: *Omnia praetereunt praeter amare Deum...* Y nosaltres coneixent qu'aquesta era la veritat, volguem la nostra pensa y les obres... dreçar als manaments de nostre Salvador: y deixant les vanes glories d'aquest mon per conseguir el seu reïne... Vetaquí lo que diu el Rei meteix en el pròlech de sa crònica, *substratum* de sa gran vida, clau de son arch triomfal. Vetaquí marcada la trajectòria que seguí a son Deu aquell astre que per moments se 'n pogué allunyar. La pietat més sentida s'exhala de tota sa vida y sura com un perfum d'encens sobre les pàgines de sa crònica. Figurai-vos un escut d'aram qui tingués una transpiració de crisma, o un ferro de llança aont florís un lliri d'altar. A l'acabament de sa vida aquest lliri d'altar

se brufa de llàgrimes contrites y aquell cor d'aram bèlich se cruix y s'esbrella de compunció.

»Tal fou el Conqueridor brillant, casi fabulós; tal fou el cristià l'ànima del qual se fonia com l'aigua devant Deu. Encara queda 'l civilisador de pobles qui un cop València conquistada quan el campament victoriós se desfeia, no volgué que tocassen sa tenda perquè unes oronelles hi havien fet niu: queda 'l gran legislador qui dotà sos pobles de franqueses y llibertats aont resplandia son admirable sentit jurídic y que a l'hora suprema de la mort encomanava a son fill, l'infant En Pere, al Bisbe d'Osca Vidal de Canyelles «qu'havia nodrit y fet nodrir de l'infantesa ençà y qu'havia elevat al honrat benefici de bisbalia: el Sagrista de Lleida, germà del dit bisbe, l'ardiaca d'Urgell y a tots els savis de sa cort» qui l'havien aidat en la compilació de ses lleis paternals.

»*Attendite ad petram unde excissi estis.* Tal era la cantera d'aon fórem estrets. Aquí caldria repetir lo d'En Ramón Muntaner: «Temguenmos per pagats d'aço que Deu nos ha donat: guardem en nostre cor tot això que jo us he dit y vosaltres haveu sentit; que be porem entendre que tots som factura de Deu y Deu es veritat y justícia y misericòrdia amb nosaltres».

»Mesquina suspicàcia seria la d'aquell qui cregués qu'aquestes festes seculars amb-e que una raça gloriosa honra 'l naixement de son Fundador, no més son un pretexte per esmolar sobre 'l breçol innocent de Montpeller l'ascona del almogavar qu'apunta rencorosa a-n'el cor d'una altra rassa. ¿De quant ençà el que una família se replegui dins si meteixa per celebrar gaubanses íntimes significa res contre la família veinada? ¿Sürgesca gloriosa y gegantina l'ombra del gran Rei en mitx d'aquestes seculars alegries! Nets del Conqueridor, fassem-li una vivent corona pòstuma! Ell nos conei-

xeria a tots: demunt nosaltres s'aplanà la seua figura com un encuny d'autenticitat, quan el nostre poble candent estava en formació dins les mans de Deu en la forja de l'Història. Aturà les bregues díscles de la nostra raça adolescent y hi remogué l'expansió creadora. Alegrem-nos en son natalici com a cristians y com a patriotes, ja que sols els pobles qu'honfen pare y mare han de viure llargament sobre la terra. Així sia.

LLORENÇ RIBER Y CAMPINS, PVRE».

”ELS MESTRES CANTAIREs DE NURENBERG” AL LICEU.—Ab la represa dels *Mestres Cantaires*, l'empresa del Teatre del Liceu ha complert aquesta temporada 'l compromís de posar en escena tres obres de Wagner. Cal estar-ne agraits y satisfets, considerant que l'execució de les tres obres *La Walkyria*, *Tannhäuser* y *Els Mestres Cantaires* han sigut quelcom més qu'un *pis aller*, mentres anem esperant el dia que podrem sentir Wagner de l'única manera racional, això es, entenent mot per mot la lletra d'una bona traducció catalana, en lloch de les inverossímils fantasies italianes que la majoria d'actors d'aquella terra pronuncien lo menys que poden, honradament convençuts qu'en una òpera la lletra no es res y 'l cant ho es tot. (!)

Els *Mestres Cantaires* no eren nous a Barcelona, però enguany hi havia una novetat qu'havia quedat inadvertida per molta gent, ab tot y esser fortament apreciada per uns pochs devots qui amen sincerament l'obra de Wagner: me refereixo a la comodat de poder seguir la partitura ab l'hermosa reducció pera cant y piano publicada per l'Associació Wagneriana.

El mestre Balling ha renovat el bon recort que va deixar en aquesta ciutat: enèrgich capdill, ha dut a la victòria en un combat tant perillós, als seus soldats de natural flux y poruch.

Els artistes han format un conjunt discret, però no han sobressortit. A la Pasini-Vitale

el paper d'Eva no li escau tant be com el d'Elisabeth en el *Tannhäuser*; potser li ha costat baixar de la categoria de neboda de l'altívol landgrau a la d'amiga d'infància d'aquell a qui «cera y pega li cal usà.» En Fazzini ha tingut molt poca noblesa per a fer de Walter de Stolzing, el qui ha nascut poeta y pot dir la veritat: «Mon cor ab foch dona resposta al crit —qui vida li ha infundit,— fent sentir de noble Amor el cant.» En Giraldoni (Hans Sachs) y en Bellatti (Sixtus Beckmesser) han sapigut donar vida a llurs personatges respectius, y 'ls demés han contribuït al bon conjunt: senyora Carottini (Lena), senyors Nicoletti-Kormann (Pogner), Gelhardini (David) y Giralt (Kothner).

¿Què dir dels *Mestres Cantaires* en poques ratlles? Si, estudiats desde 'l punt de vista musical, hi trobem una deu que mai s'estronca de melodia, d'armonia, de contrapunt; de ritme, d'expressió, de caràcter; cenyint-nos al poema, hi veiem bategar un drama fonament humà. Sachs, Eva, Walter, Beckmesser són realment homes com nosaltres, ab les nostres virtuts y qualitats y també ab els nostres defectes y flaqueses; no són els hèroes transformats per l'epopeia: Tristan y Isolda, Siegfried y Brunhild, Parsifal y Kundry. Podriem parlar ab ells y 'ns entendriem tot seguit; no així si parlavem ab aquells personatges de mentalitat tant diferenta de la nostra, alguns d'ells tant mancats de sentit moral: Wotan, Siegmund, Klingsor...

Com son suaus aquelles cavilacions de Sachs, l'home bo per excelencia, coneixedor dels homes y acostumat a la llur inconstància; l'home qui 's sab sacrificar sense ostentació; l'home modest fins quan es aclamat per tots els seus conciutadans. Que n'es de natural l'Eva alegre, enjogasada, inconseqüent, irritable, d'una inconscient perversitat tant femenina. Y En Walter, qui viu en món de somnis deliciosos, poch pràctic de les realitats de la vida que 'l desconcerten facilment. Y En Beckmesser ¿qui de nosaltres no 'l coneix y no 'l veu cada dia?

En tota la comèdia musical, com hi tras-

pua un sentiment d'emoció dolcíssima, d'alegria sanitàosa, de fresca ingenuïtat, de poesia esquisida!

G.

ORFEÓ CATALÀ.—L'inauguració del Casal de l'Orfeó Català, bastit per l'eminent arquitecte En Lluís Domènech y Montaner, tingué lloch el diumenge día 9 de Febrer, essent una d'aquelles festes qu'entrant pels ulls enlluernats y per les orelles atentíssimes, van de dret al cor y s'hi fixen per sempre.

La nova sala de concerts era un rusch de murmurioses abelles molt avans de l'hora assenyalada per a començar la cerimònia. Tot estava ocupat, llotgetes, pati, amfiteatre, galeria superior y l'impensa graderia destinada al públich; y 'ls passadiços estaven atapahits de persones qui no podien seure enlloch.

L'entrada del Orfeó Català presidit per la gloriosa senyera, fou saludada ab una ovació. Seguien l'Eminentíssim Cardenal Casanyas, l'arcalde senyor Sanllehy, el senyor Coderch representant el president de la Diputació, varis senyors regidors, senadors, diputats a Corts y diputats provincials, y la Junta directiva de l'Orfeó.

Al mitg de l'escena s'aixecava un altar ab la credensa de ciris. El Cardenal Casanyas, vestit de pontifical, després de les oracions vituals, va beneir solemniament el local, mentres que'l públich, dret, callava respectuosament.

Un cop acabada la cerimònia religiosa, el president de l'Orfeó, En Joaquím Cabot y Rovira, va pronunciar un discurs vibrant d'entusiasme y d'amor per l'obra portada a cap, y 'ls passatges més brillants del qual foren subratllats ab els aplaudiment de la generació qui l'escoltava. A continuació, En Francesch Pujol va llegir un parlament d'En Lluís Millet, ab veu dolçament emocionada que va entrar a l'ànima de tots. Les coses esquises que digué promogueren un nou esclat de picaments de mans

que 's redoblaren quan el mestre Millet va aixecarse per a saludar.

Tant hermosa festa no podia cloure's sense elevar els primers cants en aquell temple de la música.

Les obres acompanyades per l'orga adquirien un relleu extraordinari; però la nota més forta va donar-la 'l cant dels *Segadors* a la unissò, sostingut per l'harmonia del rei dels instruments.

Les qualitats acústiques de la sala són excelents, la sonoritat se desenrotlla normalment sense ressonàncies y sense apagar-se, y les veus se fonen admirablement sense confondre's. El còp de vista que ofereix es màgich; diria's una visió oriental de llum y de color esbogerrats, ab aquella decoració combinada de majòliques, mosaichs y vidrieres, tan airosa y elegant. Fa pensar en les fantàstiques visions de terres llunyanes d'un Rimsky-Korsakow o d'un Moussorgski; mes, concentrant la vista al fons de lo que podriem anomenar escena, veient sorgir aquella orga magestuosa, els pensaments devenen més austers, y se somnia en futures audicions de fuges y tocatés, oratoris y cantates del mestre de capella de la Thomaskirche de Leipzig. El vestibol, les escales y les sales de descans corresponen a la somptuositat de la sala. Encare falten molts detalls que completaran l'harmonia de l'edifici; mes, ja desd'ara, Barcelona pot enorgullir-se de possehir un Palau de la Música que 's compararà ventatjosament ab les mellors sales de concerts del món.

El día 13 la casa E. F. Walcker y C.^a de Ludwigsburg, constructora de la gran orga, organísava un concert, havent fet venir expressament l'organista de la catedral de Dresde N'Alfred Sittard. Aquest senyor, familiarisat ab tots els avenços materials que 'ls alemanys han sapigut donar a l'art de l'organeria, va mostrar els recursos de l'instrument y l'infinitat de combinacions que poden obtenir-se, fent gala de ses notables qualitats de concertista de digitació claríssima y brillant execució.

L'orga de l'Orfeó consta de dos cossos: el més gran correspòn als tres primers teclats

de la cònsola y 'l pedalier; el segón cos, situat en la cúpula a sobre de l'escenari, especialment destinat els efèctes d'eco y de veus humanes, és corresponent al quart teclat. El nombre de jochs es 63, y 36 els registres accessoris. La sonoritat és agradable, especialment en alguns registres de solo, y la forsa del gran joch es suficient per a les dimensions de la sala.

El día 15 l'Orfeó dedicà un concert als socis protectors. La primera y la tercera part del programa estaven confiades a N'Alfred Sittard, qui va confirmar son habilitat extraordinaria ab pessés de Bach, Max Reger, Liszt, Rheinberger, Saint-Saëns y Boëllmann. La segona part anava a càrrech de l'Orfeó qui va cantar algunes obres ja conegudes.

El día 26 va donar-se 'l primer de la sèrie de cinch concerts inaugurals. L'interès principal del programa consistia en l'estrena de la «*Glosa*», Festa jubilar, dedicada a l'Orfeó Català per a commemorar l'inauguració del Palau de la Música Catalana, poesia d'En Joan Maragall, música d'En Felip Pedrell;» pera chors, solós, orquesta y orga. Se tracta d'una obra tant important que no la podem judicar en poques ratlles. El mestre Pedrell hi ha vessat son cor y sa pensa, ab son istil barrejat de modernismes y arcaismes que li es tant propi y escauen molt be a-n el poema. Aquí sols cal consignar la desilusió que 'ns va causar la fredor ab que 'l públich va rebre aquesta obra. Nosaltres crèiem que la *Glosa*, incompresa y tot ab una sola audició, havia d'esser un pretext per a demostrar l'admiració que 'ns mereix el venerable mestre. Res d'això: nosaltres reservem la nostra flama meridional per a 'ls mestres y les obres de fora casa!

La primera part del programa anava a càrrech del mestre Daniel, completant-lo les *Catalanesques*, per a orquesta d'En Millet, obra encisadora d'ingenuïtat y transparència, y l'*Alleluia*, de Händel. Bona execució baix la direcció d'En Millet.

LA CAMPANA SUBMERGIDA.—Mereix tots els elogis la campanya d'En Gual a Romea. La darrera funció, presentada admirablement, fou *La Campana Submergida* de Hauptmann. El qual Hauptmann, avui, segons veiem repetidament a la premsa alemanya, ha caigut en cert desprestigi en el seu país, aont té una certa fama de *fournisseur* industrialista, com, per exemple, a Espanya, En Pérez Galdós.

La Campana Submergida es una rondalla panteista. La tesi es que'l geni ha d'aufegar el dever per crear la seva obra maravellosa; però Hauptmann, encisat per l'encant de certes situacions se deixa dur a alguna claudicació sentimental. En les escenes de món fantàstich hi hà deliciosos estones; ara, el campaner, sol tenir més de *Loco Dios* que de Zarathustra.

Cal reconèixer en l'obra novetat, lirisme, fantasia y en algun moment, veritable grandesa; però hi hà desigualtats, indecisions tècniques y 'l qu'es més deplorable, diàlechs entens de *literatura* en el mal sentit de la paraula, ab *pensamientos sublimes* bastant tronats, simbolismes puerils y rauxes declamatòries.

Es per nosaltres doloríssim haver de dir que un escriptor tant erudit y culte com En Salvador Vilaregut ampra en ses traduccions pel teatre (y adhuch en ses obres ori-

ginals, vegi's *El Miracle de Santa Agnès*) un llenguatge impossible, empedrat de les paraules més grolleres de l'*argot*, y de construccions *renaixenses* com el *donchs* en lloch de *car*, *perquè*, *ja que*, *per tal que* o *puix*.

El posar la *Campana Submergida* es un heroisme, dat el llinatge eteri y ensomniat de l'obra; malgrat totes les relativitats degudes a la traducció de mal gust, a l'execució deficient (en aquell teatre *¡como no!*), la direcció d'En Gual obtingué moments maravellosos. En Pahissa composà unes melodies delicadíssimes per les situacions més musicables.

En general, els actors de Romea, tant frescos com sempre. Dugues escepcions; la senyoreta Xirgu, sempre acurada, gairebé sempre encisera, única flor femenina del teatre Romea; y En Ramon Tor Des Eures, qui estigué senzillament genial en son difícil paper d'*Home d'Aigua*; genial com rares vegades hem vist un actor català. Ab el seu *brekekèk*, ab la seva sentenciositat de solitari, ab la seva passió llefiscosa, ab la seva caracterisació magistral, meresqué l'ovació que'l públich li tributà al final de l'obra. Fou veritablement la personificació mitològica de l'aigua ab ses verdors flotantes, son prestigi subterrani, son desitj de carícia, y sa supervivència misteriosa a tota humana tragèdia.

O.

Llibres

“LA CAIGUDA“, NOVELA DE FELIP PALMA. BIBLIOTECA POPULAR DE «L'AVENÇ» VOLUM 64.

Aquesta noveleta de Felip Palma, es de ben saborosa lectura. L'estil hi és vibrant y els temperaments hi són destrament estu-

diats. Té escenes de frescor, de melangia, y quehcuna de tant punyenta expressió que no s'oblida pas facilment.

Ab tot y ser rural aquesta noveleta, no terreja gens ni mica. Sovint s'hi entreveu la mà ciutadana y l'esperit verament civil. Això fa esperar que Felip Palma se deter-

minarà qualsevol dia a escriure coses de ciutat, a escriure una d'aquelles noveles fines, elegants, les quals dins un estil aparentment lleuger y sots una dolça coloració rosa, mostren però les coses tal com són y com viuen.

L'esperit subtil y furador qui ha concebut «La caiguda», se pot llençar a-n'aquesta tasca malgrat sia més dificultosa de lo que puga semblar.

Felip Palma,—pseudònim qui ampara el nom d'una distingida damisel-la barcelonina—per son temperament esquisit, per sa cultura, y per son constant tracte social, podria donar la pauta de lo que les dames podrien fer en el camp de la novela femenina catalana.

GLOSADES, PER L'AMO ANTONI VICENS SANTANDREU DE SON GARBETA. ESTAMPA AMENGUAL Y MUNTANER. PALMA DE MALLORCA, 1907.

Mossèn Antoni M.^a Alcover ha fet una bona obra publicant les «Glosades» de l'amo Antoni reunides en un volum. Sempre es una exaltació de la poesia 'l treure a llum, encara que sia cosa modesta, la floració d'un poeta.

Y l'amo Antoni ho es de poeta. Y fins té multitud d'elegàncies en el dir, més que molts delsqui, procedint de les aules universitàries y fets a l'ambient de les ciutats, gallejen en lletres catalanes.

«A la Mare de Deu de Lluch» «Les queixes de Maria» y «Cançó de Bethlem» tenen esparses de veritable altesa y de fonda delícia. Manuel de Montoliu, ab nota-

ble justesa definí la personalitat de l'amo Antoni en els següents mots:

«Una visió directa y plena de les coses naturals, un sentiment de Natura y graciós y amable com inspirat pels riallers paisatges de Mallorca, una imaginació potent y riquíssima, una altesa de pensaments verament prodigiosa per a un home de sa escassa instrucció, y sobre de tot una ingenuïtat encisadora, filla d'un perpetual encís devant les maravelles de la Creació, unida a una robustesa d'imatges y entonació verament èpica (dues qualitats que integren l'home-infant, es a dir, el poeta), aquestes son preses al vol, les notes típiques de l'amo Toni Vicens de Santandreu».

LA TASCA SOCIAL DE L'HIGIENE. CONFERENCIALLEGIDA AL'ATENEU BARCELONÍ PEL DOCTOR QUERALTÓ. TIP. «L'AVENÇ» BARCELONA, 1907.

Trobo encertadíssim al Dr. Queraltó definint, escantint la tasca social de l'Higiene. Jo a un tant just definidor, el faria accionant, higienisant, en el present cas. Li deixaria menar un gros exèrcit de gent apte, el deixaria esplaïar de ferm damunt y encontra els microbistants y de tant diverses lleis qui malejen la nostra ciutat. Tinch la fe segura de que tots els bells dirs d'ara se li tornarien al Dr. Queraltó obres palpables de netedat y sanitat. La seva conferència mereix ser llegida y meditada per tots quants malden en favor del prohisme y fins pels aimants de la nostra literatura.

F. SITJÀ Y PINEDA

Dietari de cultura catalana

Conferències

Dia 1. *Centre Excursionista de Catalunya.* — «Excursió al país de les tradicions. Suïssa germànica», per D. Rossend Serra y Pagès. Progeccions lluminoses de clixés de D. Alfred Gaza.

Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Indústria. — «Estudi de les obres del poeta Apeles Mestres», per D. Frederich Barceló.

Associació de Lectura Catalana. — «Dances populars catalanes», per D. Aureli Capmany, ab audicions y representacions de dances.

Ateneu Barcelonès. — Conferència organitzada per l'«Institut Català de les Arts del Llibre», sobre «Enquadernacions antigues y modernes», per don Joan Fabré y Oliver.

Dia 3. *Centre Excursionista de Catalunya.* — «Estudi de les antiguitats etrusques». (Conferència LXXIX d'Arqueologia), per D. Pelegrí Casades y Gramatxes.

Dia 5. *Lliga Regionalista.* — «Els catalanistes a la Comissió de Foment», pel regidor D. Joseph Cararach.

Associació de Lectura Catalana. — «Desvetllat l'infant, els llibres pacíficament arreglerats, li somrigueren ab els daurats lloms», per don Víctor Oliva.

Dia 7. *Centre Excursionista de Catalunya.* — «Una visita a la *Cité de Carcassonne* y una excursió desde Vernet y sos voltants al Xalet Refugi d'Ull de Ter», ab progeccions de clixés dels senyors Morelló, Gaza, Soler y Torras.

Dia 8. *Ateneu Barcelonès.* — Segona y última conferència de l'«Institut Català de les Arts del Llibre», sobre «Enquadernacions antigues y modernes», per D. Joan Fabré y Oliver.

Comitè de Defensa Social. — «L'Ensenyança a Barcelona», per D. Modest Vidal y Folquet.

Centre Excursionista de Catalunya. — «La llegenda a través dels pobles y dels temps». (Conferència XVIII del curs de Folk-lore), per D. Rossend Serra y Pagès.

Dia 10. *Centre Excursionista de Catalunya.* — «Estudi arqueològich de Sardenya». (Conferència

LXXX d'Arqueologia), per D. Pelegrí Casades y Gramatxes.

Associació d'Arquitectes de Catalunya. — «Procediments moderns de la fotografia. La fotogrametria», per D. Emili Llatas Agustí.

Dia 11. *Ateneu Enciclopèdich Popular.* — «De l'alegria com a factor pedagògich y social», per D. Joan Bardina.

Dia 12. *Ateneu Enciclopèdich Popular.* — «Significació Sociològica de l'Història», per D. Domènec Martí y Julià.

Acadèmia y Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya. — «Un cas d'actinomicosis», per don Pau Umbert.

Dia 13. *Escola de Mestres.* — «La lluna», pel Dr. Font y Torner, ab projeccions elèctriques.

Societat d'Estudis Econòmichs. — «Pagament de les lletres girades desde l'estranger», per D. Alvar Vinyals.

Dia 14. *Centre Excursionista de Catalunya.* — «Excursió a la Saboya y Suïssa», per D. Martí Botey, ab progeccions.

Associació Catalana d'Estudiants. — «Impressions del viatge a Montpeller ab motiu del Centenari de Jaume I», per D. Lluís Nicolau. — «Organització de la *Association générale d'Etudiants*», per don R. d'Abadal.

Dia 15. *Ateneu Catalanista de Gràcia.* — «Autonomia y intensitat social», per D. Joan Montllor y Rodó.

Ateneu Obrer de Sant Andreu de Palomar. — «L'alcoholisme desde'l punt de vista mèdich econòmich social», per D. Salvador Puigvert.

Dia 16. *Foment Autonomista Català.* — «Del diccionari de la llengua catalana», per Mn. Antoni M.^a Alcover.

Dia 17. *Círcol Barcelonès d'Obrers.* — Comença un curs públich de mecànica a càrrech del director de les escoles, D. Artur Daunís Grau.

Dia 18. *Associació Catalana d'Estudiants.* — Acadèmia d'enginyers. «El dibuix en la pràctica de la carrera industrial», per D. Gaietà Cornet.

Dia 19. *Associació de Lectura Catalana.* — (Exposició d'Ex-libris). «Significació patriòtica del renaixement ex-libristich català», per D. R. Miquel y Planas.

Dia 21. *Centre Excursionista de Catalunya.* — «Ressenya d'una excursió a la Saboya y a la Suïssa», per D. Martí Botey.

Dia 22. *Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria.* — «L'obra de D. Angel Guimerà», per D. Faust Casals.

Saló Doctoral de l'Universitat. — «Una ciutat industrial de 25.000 obrers», per D. Fèlix Cardellach.

Ateneu Enciclopèdich Popular. — «Ensenyança racionalista», per D. Joseph Casasola.

Dia 23. *Fàbrica de D. Avel·l Trinxet.* — «Obri-dores de bales», per D. Manuel Massó y Llorens.

Círcol Regionalista de Sant Jordi. — Discussió del tema «Les noves orientacions de l'ensenyança».

Associació Catòlica de Sabadell. — «Llibertat d'ensenyança», per D. J. Vidal y Vinyas.

Dia 26. *Institut Homeopàtic.* — «Antimonial en les malalties del pit», pel Dr. D. Joan Solé.

Acadèmia de la Joventut Catòlica. — «L'atomisme y organicisme com a causes productores de la esterilitat y feconditat social», per D. Leopold Negre.

Dia 29. *Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria.* — «Mossèn Cinto», per D. Manuel Folch y Torres.

Concerts

Dia 1. *Ateneu Autonomista del Districte VII.* — Concert per l'«Orfeó Nova Cathalonia», dirigit pel mestre Manuel Martí. Obres de Mendelssohn, Bach, etc.

Dia 3. *Orfeó Barcelonès.* — Audició completa del primer volum del «Cançoner selecte», recull de 25 *lieder* de Beethoven, traduïts al català y aplegats per D. Joaquim Pena.

Dia 9. *Círculo Artístico.* — Sonates de Mozart per violí y piano, per D. Rossend Masriera y don Joan Molinari.

Orfeó Català. — Concert choral ab motiu d'inaugurar-se la gran sala de concerts del Palau de la Música Catalana. Obres dels mestres Millet, Pedrell, Morera, Nicolau, Haendel.

Associación de Católicos. — Concert benèfic de cant y piano per N'Adelina Serra y N'Herminia Creixell.

Dia 13. *Orfeó Català.* — Recital d'orga per D. Alfred Sittard, ab motiu de l'entrega oficial de

les grans orgues, construïdes per la casa E. F. Walcker y C.^a, de Ludwigsburg.

Dia 16. *Schola Choral de l'Agrupació Catalana de Tarrassa.* — Festa choral y de la Gimnàstica rítmica.

Orfeó Català. — Recital íntim de cançons de D. Vicens M.^a de Gibert.

Centre Excursionista de Catalunya. — Sessió de balls populars a càrrec de la societat «La dança».

Dia 17. *Orfeó de Sans.* — Concert de piano per la senyoreta Emilia Miret.

Dia 23. *Associació de Lectura Catalana.* — (Exposició d'Ex-libris). Concert per les deixebles de la senyoreta Onia Farga.

Dia 26. *Associació de Lectura Catalana.* — Concert per la nova societat «Bella música».

Teatre

Dia 1. *Principal.* — Primera representació de «Papà Ministre», traducció per D. Narcís Oller de la comèdia en tres actes «Papà Eccellenza» d'En G. Rovetta.

Dia 7. *Principal.* — Estrena de la comèdia en un acte «Fugir del foc i...», de D. Narcís Sicars.

Romea. — Estrena del diàlech «Amor y art», de D. Francisco Xavier Godó.

Dia 11. *Romea.* — Estrena de la comèdia en un acte «Més por que vergonya», de don A. Palladó.

Dia 13. *Principal.* — Estrena del drama en tres actes «El miracle de Santa Agnès», de D. Salvador Vilaregut, ab il·lustracions musicals de don Francesch de A. Montserrat.

Dia 14. *Romea.* — Estrena de la comèdia en quatre actes «La fortuna boja», de don Joseph Morató.

Dia 22. *Principal.* — Estrena de la comèdia de André Theurier, en un acte, «La casa vella», traducció de D. Narcís Oller.

Dia 28. *Romea.* — Estrena de «La campana submergida». Rondalla dramàtica en quatre quadros de Grau Hauptmann, traducció de D. Salvador Vilaregut.

Bibliografia

OBRES NOVES ORIGINALS

- Bonavia (Salvador) y Millà (Lluís)*.—«Astronomia còmica».—Diàlech en un acte y en vers.—Fascicle en 8.^{au}.—Ptes. 0'50.
- Cadevall y Diars (Joan)*.—«Elements de Botànica popular».—Ptes. 4.
- Carreras y Artau (T.)*.—«La Reforma interior y la qüestió de la redimibilitat dels censos de Barcelona y de tot Catalunya».—*Estudi de Biologia Jurídica Catalana*.—Fascicle 8.^{au}.—Ptes. 1.
- Carreras Candi (Francesch)*.—«Dietari de la Guerra a Cervera desde 'l 1462 al 1465».—1 volum.—ptes. 4.
- Folch y Torres (Joseph M.^a)*.—«Anímiques».—Biblioteca popular de *L'Avenç*.—Núm. 77.—Ptes. 0'50.
- Fortuny (Carles de)*.—«Daltabaix».—Novela.—1 volum.—ptes. 2.
- Girbal Jaume (Eduart)*.—«La corda viva».—poesies.—Ab un pròlech de *Joseph Roca y Roca*.—Ptes. 3.
- Godo (Francisco Xavier)*.—«Animes perdudes».—Drama en quatre actes.—Ptes. 2.
- Guimerà (Angel)*.—«La Reina Vella».—Visió teatral en tres quadros.—Ptes. 1.
- Isern (Francesch)*.—«El petit mestre d'Escola».—Quadro dramàtic.—*Teatre de Nois*.—Un fascicle.—Ptes. 0'50.
- Mestres (Apeles)*.—«Liliàna».—Il·lustracions per l'autor.—Traducció castellana per *J. M. Arteaga Pereira*.—Edició Oliva.—Ptes. 15.
- Ruiz (Diego)*.—«Del poeta Civil y del Cavaller».—Biblioteca popular de *L'Avenç*.—Ptes. 0'50.
- Rusiñol (Santiago)*.—«La Mare».—Drama en quatre actes.—Tercera edició.—Ptes. 1.
- Riber y Campins, pvre (Llorenç)*.—Sermó pronunciat en l'Església Catedral p'el Cen-

tenari del Naixement del Rei En Jaume. (Festa de la Candelera de 1908).—Tipolitografia de Amengual y Muntaner.—Palma de Mallorca.

TRADUCCIONS

- France (Anatole)*.—«Contes y Narracions».—Traduits per *M.*—Biblioteca del Poble Català.—Preu: 3 pessetes.
- Longus*.—«Dafnis y Cloe».—Traducció catalana y pròlech de *Ramón Miquel y Planas*.—Ab il·lustracions originals de *Joseph Triadó*.—Ptes. 15.
- Shakespeare (W.)*.—«Enrich IV». Primera part.—Traducció de *Joseph Sandaràn Bacaria*.—Obres completes de *W. Shakespeare*. Volum IV.—Biblioteca popular dels Grans Mestres.—Ptes. 1.

REVISTES

- ESTUDIS UNIVERSITARIS CATALANS.—Sumari: «La Crònica del Rei En Jaume en el XIV sigle», per *Antoni Rubió y Lluch*.—«Mestre Gascó», per Mossèn *Joseph Gudiol y Cunill*.—«Quatre mots sobre l'Antiga Resistència de Catalunya a l'Ensenyança Universitària centralista», per *Lluís B. Nadal*.—«Ressenyes de les Càtedres».—«Dret civil Català», per *J. M. Bassols*.—«Història de Catalunya», per *Emili Genís*.—«Economia social y política aranzelària», per *Ricart Ferrer*.—«Literatura catalana», per *Francisco Martorell*.—«Història del Art català», per *M.*—«Geologia catalana», per *J. Franch*.—«Tècnica d'Anàlisis químich», per *Joseph M.^a Artigas*.—«Càtedra Agrícola. Pere Grau», per *Medí de Campflorit*.—«Pedagogia nacional», per *R.*—Bibliografia.—Noves varies.

REVISTA MUSICAL CATALANA

Sumari: «Músichs vells de la terra».—Segona sèrie (sigles xvii y xviii), *Francesch Valls*, (continuació) per *F. Pedrell*.—«Un viatge a través els manuscrits gregorians espanyols».—(continuació), per *Don Maur Sanblayolles*.—«Lletres a un amich», per *Joan Manén*.—«Una entrevista entre Wagner y Rossini».—«Cançons populars catalanes», recullides per *En Joaquim Pecanins*.—«Orfeo Català».—Catalunya.—Correspondències. Bruxeles. Burdeus.—Notes bibliogràfiques.—Noves.—Publicacions rebudes.—Secció oficial.

BUTLLETÍ DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Sumari: *Text*.—*Alfons Par*: «Una ascensió al Pic d'Aneto».—Nota folk-lòrica.—Congrés de la Federació de Societats Pirreistes.

Revista de Revistes.—Nova.—Index.

Gravats.—Mall dels Puys, (Forcanada) y Pic d'Aneto.—Graons y Pic d'Aneto.—Pic de la Maladeta des d'Aneto.—Estany de Corones.—Vall de Valivierna.

BUTLLETÍ DE LA SOCIETAT LULIANA DE PALMA

L'últim número d'aquesta Revista està dedicat al rei En Jaume, y contè els documents relatius a les festes qu'en memòria d'aqueix gloriós rei, varen celebrar-se a Palma.

BUTLLETÍ DE LA INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTORIA NATURAL

Sumari: Concurs de l'Institució Catalana d'Història Natural.—Secció oficial. Comunicacions.—«Thieux, E.»—Observations

sur les Ferrussacia.—*Pou, C.*—«Una visita á los montes de Ayosa».—*Faura y Sans*, Pvre., (*Marià*).—«L'Avench d'En Viu-mala».—*Folletí*.—Història de les Ciències Naturals a Catalunya del sigle XII al XVIII.—Artiologia.—Cartografia y Medicina.

ANALS DE MEDICINA

Sumari: Treballs acadèmichs.—*J. Tarruella*. Cas clínich d'estenosis mitgàstrica ab tractament quirúrgich; ulcus rodeus post-operatori.—Discussió: Drs. *Pujol y Brull*, *Pla y Armengol y Monturiol*.—*J. M. Bartrina*. Càlcul de l'uretra per darrera de la regió membranosa.—*R. Botey*. La trepanació de l'orella y del crani ab el torn elèctrich, (Discussió Dr. *Presta*).—*J. Proubasta*. Un mecanisme de retenció de membranes.

Treballs originals:

Ll. Suñé y Molist. Sobre les virtuts del bàsem del Perú en la cicatrisació de les ferides.—*J. Anfruns*. Tractament de la Anèmia per l'electricitat estàtica.—Casos pràctichs.

MEDICINA PRACTICA

C. Ferret y Lluís Celis.—Mètode de colocació d'En Pappenheim aplicat al gonococ.

L. Greimfert.—La Terapèutica jutjada per números.

J. Tarruella.—Les Maladies de l'estòmach et leur traitement pel Prof. *Louis Bourges*.

G. Lion. De la cura de subnitrat de bismut en les afeccions de l'estòmach.—Nous medicaments: Lenicet, Estome, Subestome, Formestome.—Llibres rebuts.—Revistes de cambi.

De fora Catalunya

LITERATURA

EN el més passat els literats inglesos han enviat un missatge de simpatia al novelista Jordi Meredith, ab motiu de celebrar els setanta anys. En aquest missat-

ge se feien grans elogis de la sinceritat y del anhel de perfecció que sempre han presidit tota la labor literària del eximi novelista.

A Inglaterra, Meredith es un dels escrip-

tors contemporanis de més prestigi. Fins als 50 anys, el seu nom passava gairebé desapercbut en el seu país. Gairebé pot dir-se que se l'estimava més a França que a Anglaterra. La *Revue des deux mondes* havia publicat dues noveles seves, quan en 1879, ab la novela *The egoist*, obtingué a Anglaterra un triomf definitiu, que fou el primer pas de la seva fama mundial.

Proximament una gran casa editorial francesa publicarà la traducció de la *Diana of the Crossways*.

Ab motiu de l'aniversari de Jordi Meredith, han parlat estensament d'aquest novel·lista, J. M. Trevelyan a Anglaterra y Fermí Roz a la *Revue des deux mondes*, de Paris, fent-li merescut homenatge d'elogis.

* *

A l'objecte de donar a conèixer el moviment literari belga, s'ha fundat a França, baix el patronat del príncep Albert de Bèlgica, una societat d'*Amichs de la literatura*, organitzadora d'un cicle de conferències sobre «La literatura y Bèlgica, El teatre belga, Els poetes belgues, Els novel·listes y La literatura y l'art», a càrrec, respectivament, de F. Gevaert, A. Giraud, Gilpin, Margarida Van de Wiele y Emili Verhaeren.

Son esperades ab gran interès aquestes conferències.

* *

William Archer ha acabat la revisió de l'edició anglesa de les obres completes d'Enrich Ibsen. Aquesta edició constarà de 17 volums.

* *

En el número pròxim parlarem estensament de *Las hijas del Cid*, del eminent poeta Eduart Marquina. L'estrena d'aquest drama tingué lloch al Teatre *Español*, de Madrid, el dia 5 del corrent.

* *

A Dinamarca s'han publicat els fragments d'un poema èpich, inèdit, d'Enrich Ibsen, titolat *Brand*.

Es un poema inacabat que té cinch cants, dels quals sols el primer, el tercer y el quart són complerts.

El protagonista del poema es el meteix que 'l del drama, y segons han dit els crítics estrangers, en els fragments inèdits del gran dramaturg, s'endevina ja 'l drama que després desenrotllà ab molta més seguretat y fermeça.

En el poema *Brand*, hi hà belles pàgines d'alta poesia en mitg de les inesperències d'una obra de juvenesa.

* *

S'ha publicat la tercera sèrie de les *Cartas familiares et Bilhetes de Paris*, de l'eminent novel·lista portuguès Eça de Queiros. Es una obra en la qual l'enginy d'aquest novel·lista's revela obertament y a l'ensamps compendiadament, car en aquestes *Cartas*, poden admirar-se totes les qualitats d'istil, de psicòlech y d'humorista, que han fet d'Eça de Queiros una de les més prestigioses figures de la novela contemporània.

El llibre ha tingut a Portugal un èxit extraordinari.

* *

Frederich Lachèvre ha publicat *La Cronique des chapons et des gelinotes du Mans d'Etienne Martin de Pinchesne*.

Era aquest Pinchesne, nebot de Voiture. Feia agradablement versos fàcils, y escrigué moltes poesies heròiques que imprimia a tot luxe y ornava ab pòrtichs y capsaleres, dibuixats per Mignard y Chauveau.

La Cronique des chapons, es un llibre d'època molt estimat dels bibliòfils. En ell hi hà la divertidíssima y enginyosa correspondència de Pinchesne y Cortan.

L'edició Lachèvre, ha sigut molt ben acullida.

R. Domènech

Arcedianos, 17

SARAGOÇA

MANUFACTURA DE SOBRES - Estotxeria fina. —
CAPSES de cartró per totes les industries. —
CAPSES de luxe per confiteries. —
CAPSES PLEGABLES per confiteries, articles —
merceria, productes farmacèutichs, etz., etz. —

ACABA DE SORTIR

PUBLICACIÓ "EMPORI"

POÈTICA D'ARISTÒTIL

PEL P. IGNASI CASANOVAS

2 PESSETES

ESTABLIMENT PREMIAT AB MENCIÓ HONORÍFICA EN 1905
Y MEDALLA DE PLATA EN 1906, PER L'EXCM. AJUNTAMENT



DESPATX CENTRAL: BRUCH, 40 Y CASP, 37
— BARCELONA —

Venda de
carn de bou, vadella,
moltó, bè, cabrit,
gallina, caça fresca
= y verdures =

Repartiment especial
a domicili

SUCURSALS:

SANT ANTONI, 15 : GRACIA

PROVENÇA, 574 : S. M.

DIPUTACIÓ, 284, CANTONADA LAURIA

MERCAT DE STA. CATERINA:

TAULES 98, 99, 100 Y 4 DEL PASSATJE

UB

Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

EMPORI

REVISTA CATALANA MENSUAL

Monografies científiques. - Estudis crítics. - Noves y resums de la vida cultural catalana.

COMISSIÓ DIRECTIVA Y ADMINISTRATIVA

GERENT

D. Eduart Calvet, Diputat a Corts

DIRECTOR

D. Francesch de P. Maspons y Anglasesell

DIRECTOR ARTÍSTICH

D. Joan Llimona

REDACTOR EN CAP

D. Emili Vallès y Vidal

ADMINISTRADOR

D. Pere B. Tarragó

PRINCIPALS COL-LABORADORS

Alcover (Mossèn Antoni M.^a)
Alcover (Joan)
Alomar (Gabriel)
Alòs (Ramón de)
Bofarull (Mossèn Jaume)
Bofill y Matas (Jaume)
Cambó (Francesch)
Carner (Jaume)
Carner (Joseph)
Carreras y Artau (Tomàs)
Casanovas S. J. (Ignasi)
Casellas (Raimond)
Comas (Ramón N.)
Coroleu (Wifret)
Costa y Llobera (Mossèn Miquel)
Cunill (Bonaventura)
Duràn y Ventosa (Lluís)
Falguera (Antoni de)
Ferrà (Miquel R.)
Gay de Montellà (Rafel)
Gibert (Vicens M.^a de)
Lleonart (Joseph)
Llongueres (Joan)
López Picó (Joseph M.^a)
Maragall (Joan)
Marquina (Rafel)
Martí y Sàbat (Joseph)
Martorell (Geroni)

Maseras (Alfons)
Masó y Valentí (Rafel)
Montoliu (Manuel de)
Nicolau y d'Olwer (Lluís)
Obrador (Matéu)
Oliva (Víctor)
Oliver (Miquel S.)
Ors (Eugeni de)
Pijoan (Joseph)
Prat de la Riba (Enrich)
Prat Gaballí (Pere)
Pugès (Manuel)
Puig y Cadafalch (Joseph)
Ras (Aureli)
Reventós (Manuel)
Riber (Mossèn Llorens)
Rosselló (Joan)
Rubió y Bellver (Joan)
Rubió y Lluch (Antoni)
Salvà (Maria Antònia)
Serra y Pagès (Rossend)
Sitjà y Pineda (Francesch)
Sunyol (Ildefons)
Tallada (Joseph M.^a)
Taltabull (Cristòfol)
Vinyas (Ramón)
Viura (Xavier)
Zanné (Geroni)



La Revista surt el dia 15 de cada mes; consta com a mínim per cada número de 52 planes; conté il·lustracions en bells gravats, tirats en plechs de paper especial. Publica traduccions d'obres literàries notables.

En preparació: traduccions d'obres de Rudyard Kipling, Villiers de l'Isle-Adam, Max Beerbohm, Barbey d'Aureville, Mark Twain, Oscar Wilde, etc.

De les obres de les quals s'envien dos exemplars se'n dona compte en el lloch corresponent de la Revista.

Preu de subscripció: Espanya, 20 ptes. l'any o 10 el semestre. Estranger, 20 francs l'any. Número solt, 2 ptes.

Administració: Méndez Núñez, 3 y 5, Barcelona

J. HORTA : IMPRESSOR

*Méndez Núñez 3 y 5
Telephon 2326*

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General